

Gezi'den Sonra Ne Oldu? Güçlenmenin, Politikleşmenin ve Örgütlenmenin Kolektif Eylemlerdeki Rolü

Yasemin Gülsüm Acar

Özyeğin Üniversitesi

Özet

Kolektif eylemin nasıl ve neden ortaya çıktığını anlamak adına, sosyal kimlik ve kolektif eylem alan yazınında büyük bir ilerleme görülmektedir. Bu bağlamda, öz-etkililik (*self-efficacy*) ve kolektif etkililik (*collective efficacy*) sıklıkla kolektif eylem ve politikleşmiş kimliklerin öncülü olarak çalışılmaktadır. Fakat sosyal kimlik yaklaşımı çerçevesindeki çalışmalar göstermiştir ki etkililik başarılı olma duygusunu kapsamamakta, güçlendirme (*empowerment*) gelecekteki eylemlere katılma isteğinde daha etkin bir araç olabilmektedir. Güçlendirmenin kolektif eylemlerin öncülü mü yoksa sonucu mu olduğu alan yazında henüz detaylıca gösterilmemiştir. Aynı şekilde güçlenme duygusunun eylem bittikten sonra da sürüyor olmasına karşın, politikleşme ve kolektif eylemin sürdürülmesi üzerindeki etkisi de şu ana kadar alan yazında netlik kazanmamıştır. Bu çalışma, Türkiye'de 2013 yılında gerçekleşen Gezi Parkı protestoları bağlamında, güçlendirme ve politikleşmiş kimlik arasındaki ilişkiyi detaylı olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla biri niceliksel, diğeri niteliksel olmak üzere iki ayrı çalışma gerçekleştirilmiştir. İlk çalışma, kolektif etkililiğin bir protestocunun diğer protestocularla özdeşiminde etkili bir rol oynadığını göstermiştir. Diğer bir deyişle, eğer bir protestocu protestonun etkili olduğu algısına sahipse, bu protestocu diğer protestocularla daha yüksek oranda bir özdeşim göstermektedir. Protestocu kimliğiyle özdeşim, Gezi Ruhuna inanç ile önemli bir ilişkiye sahiptir. Protestocular kendilerini protesto eden grup ile ne kadar güçlü tanımlamışlarsa, Gezi Ruhuna o kadar güçlü bir şekilde inanmışlardır. Aynı zamanda, protestocu kimliğiyle özdeşim, hem yeni bir örgüte katılmada hem de Gezi Ruhu ile yeni örgütün örtüşme derecesinde Gezi'nin önemini göstermektedir. Yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğiyle yürütülen ikinci çalışmada ise, Gezi sürecinin, daha sonraki politikleşme ve örgütlenme pratikleri üzerindeki etkisinin daha detaylı incelenmesi amaçlanmıştır. Analizler, Gezi Parkı protestolarının farklı politik örgütlerin birbiriyle yakından ilişki kurmasına olanak tanıdığını; polisle karşı karşıya gelmenin ve park direnişinin de protestoculara güçlenme deneyimi sağladığını göstermektedir. Katılımcılar, Gezi süreci sonrasında yeni katıldıkları politik örgütlerle, güçlenme deneyimi yaşamayı devam ettirme isteklerini belirtmişlerdir. Sonuçlar sosyal kimlik, kolektif eylem ve güçlenme literatürü kapsamında tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Toplumsal hareketler, Gezi Parkı, protesto, politikleşme, güçlenme

Abstract

In recent years there have been a number of developments in the social identity and collective action literatures clarifying how and why collective action emerges. Bandura's concepts of self-efficacy and collective efficacy (1977, 1997) have been discussed as potential antecedents of both collective action and politicized identity. However, advances within the social identity approach indicate that efficacy does not encompass the emotional aspects of being successful, and that empowerment may be a more inclusive way to understand willingness to engage in future protest. Empowerment has not yet clearly been shown as either an antecedent or consequence of collective action, and although the literature suggests feelings of empowerment endure long after the action is completed, questions of what role it plays in politicization and continuation of collective action have yet to be fully explored. The current works seek to better examine the link between empowerment and politicization of identity following the Gezi Park protests in Turkey in 2013. One quantitative and one qualitative study examined the relationship between empowerment and politicized identity. The first study showed that efficacy had an effect on identification as a protester, such that those who perceived the protests to be effective had higher levels of identification as a protester. Identification as a protester was also related to belief in the Gezi Spirit. The stronger the identification with other protesters, the stronger their connection to the Gezi Spirit. Protester identification was also an important factor in joining a new group and perception of overlap between the ideals of the new group and the Gezi Spirit. Study two sought to better understand the processes that influence politicization and organization through semi-structured interviews. Analyses indicated that the Gezi Park protests allowed for participants to be in close contact with a variety of different organizations. It also gave them empowerment experiences through conflict with police but also through the park occupation. Participants cited a desire to continue empowerment experiences through their new groups. Results are discussed in the light of the social identity, collective action, and empowerment literature.

Key words: Collective action, Gezi Park, protest, politicization, empowerment

Yazışma Adresi: Dr. Yasemin Gülsüm Acar, Özyeğin Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Nişantepe Mah. Orman Sk. Çekmeköy / İstanbul
Yazar notu: Bu makale, Alp Aytuğlu, Ahmet Çoyamak, Mahmut Değirmi ve Özden Melis Uluğ'un yardımı olmadan tamamlanamazdı. Bu süreç boyunca gösterdiğiniz sabır ve desteğiniz için en içten teşekkür ederim.
E-posta: yasemin.acar@ozyegin.edu.tr

Türkiye’de 2013 yılında gerçekleşen Gezi Parkı protestoları yalnızca Türkiye yerinde değil, dünya çapında da önem verilen bir protesto olmuştur. Bunun en önemli nedenlerinden biri; protestoların yalnızca Taksim Projesini durdurmak için yapılan bir eylem olmamasıdır. Barışçıl bir eylem olarak ortaya çıkan protesto gösterilerinin karşısında devletin protestoculara uyguladığı aşırı güç, bir süredir anti-demokratik buldukları sosyal ve ekonomik politikalarından rahatsızlık duyan farklı toplumsal kesimleri harekete geçirmiştir. Bu nedenle bazı kaynaklara göre yaklaşık 3,5 milyon insanın¹ hızla araya gelerek tüm Türkiye genelinde geniş ve büyük ölçekli bir kolektif hareket oluşturmaları, Gezi Parkı protestolarını yerel basının aksine tüm dünya basınının ilgi odağına yerleştirmiştir.

İstanbul’da yapılması planlanan kentsel dönüşüm projelerden biri olarak duyurulan Taksim Projesi, Taksim Gezi Parkı’nı ve Taksim Meydanı’nı yeniden imar etmeyi ve geliştirmeyi içeriyordu. Bu projenin uygulamaya geçirilmesi için iş makinelerinin Gezi Parkı’ndaki ağaçları kesmeye başlamasıyla 28 Mayıs 2013 tarihinde, çevreci kişilerden oluşan az sayıda gösterici Taksim Gezi Parkı’nda toplanmaya başladı. Bu süreçte, polislin toplanan bu küçük gruba müdahalesi çoğu kişi tarafından ölçsüz bulundu. Bu ölçsüz müdahalenin hemen sonrasında; bu küçük çaplı çevreci protesto, sayıları tahmini olarak 2,5 ve 3 milyon arasındaki göstericiden oluşan bir harekete dönüştü. Bu hareket yalnızca Taksim projesinin yapılacağı İstanbul’da değil, Türkiye’nin hemen hemen tüm şehirlerinde ve sokaklarında bir araya gelen insanların oluşturduğu ve göstericilerin Gezi Parkı’na uygulanacak imar planına karşı seslerini yükselttikleri bir protestoydu. Ancak küçük bir çevreci hareket olarak başlayan bu gösteri, Türkiye’de günümüze kadar görülen en büyük sivil protesto gösterilerinden birine dönüştü (Acar ve Uluğ, 2015; Baysu, bu sayıda; Baysu & Phalet, basımda; Uluğ ve Acar, 2014). Sonrasında, “Gezi Parkı Protestosu” ismiyle adlandırılacak olan bu hareket, ortaya çıkışının hemen ardından çevreci bir gösteri olmanın ötesinde, iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi’nin (AKP) uygulamış olduğu, dönemin sosyal ve ekonomik politikalarına karşı duyulan kızgınlığın ve karşıtlığın dile getirildiği bir kolektif harekete evrildi.

KONDA (2013) Gezi Parkı protestosuna katılan protestocuların demografik özelliklerini ve protestoya onları yönelten nedenlerin ne olduğunu anlamak amacıyla protestolar devam ederken 4.411 kişiyle bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmaya göre, katılımcıların % 93,6’sı kendilerini sade vatandaş olarak belirtirken sadece % 6,4’ü ise kendilerini bir örgütün veya siyasi partinin üyesi olarak tanımlamışlardır. Katılımcıların yarıya yakını (%44,4) ise Gezi Parkı protestoları

öncesinde hiçbir protesto eylemine katılmadığını belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%97,3), protestoya katılım nedeni olarak, özgürlüklerin kısıtlanmasını ve polislin ölçsüz güç kullanmasını adres göstermişlerdir. Ancak protestocular yalnızca bu şiddetin karşısında bir direnç göstermelerinin ötesinde bir birlik duygusunu da yoğun biçimde deneyimlemişlerdir. Bunun önemli göstergelerinden biri, bu araştırmanın katılımcılarının aynı zamanda protestonun sağladığı birlik, mizah ve neşe duygularını deneyimlediklerini belirgin bir biçimde dile getirmeleridir. Bu nedenle burada düşünülmesi gereken önemli nokta, devletin yoğun müdahalesine maruz kalmalarına karşın, özellikle öncesinde herhangi bir protestoya katılmamış göstericilerin, yukarıda adı geçen pozitif duyguları neden ve nasıl tecrübe ediyor olduklarıdır.

Bu sorunun cevaplarının neler olabileceğini değerlendirmek için, öncelikli olarak henüz Türkçe alan yazınına yeni girmekte olan ve bu nedenle üzerine fikir birliği sağlanmış *kolektif etkililik* (collective efficacy) ve *güçlenme* (empowerment) gibi politik psikoloji kavramlarının tanımlanması gerekmektedir. Drury ve Reicher’a göre (1999) bir bireyin protesto gösterisine katılması; bireyin kendi benliğini gerçekleştirme olanak sağları, ya da diğer bir deyişle protestoya dâhil olmak bireye kolektif kimliğini gerçekleştirmek için bir bağlam sunar. Bireyin kolektif benliğini gerçekleştirmesini iki psikolojik olguyla açıklayabiliriz. Bunlardan birincisi, bireyin protestoya katılmasında itici güç oluşturan *kolektif etkililik*dir. Kolektif etkililik; bireyin kendi gibi diğer bireylerle bir arada, kamu yararına olan bir hedefi, mevcut duruma müdahale ederek gerçekleştirebileceğini düşünmesi ve bu düşüncenin yarattığı sosyal harmoninin, bu grup tarafından duyumsanması olarak tanımlanabilir (Sampson, Raudenbush ve Earls, 1997). Böylesi bir etkililik hissi bireyin eyleme katılması için gerekli olan itici gücü oluştururken (Cocking ve Drury, 2004); bireyin dâhil olduğu protesto gösterisi de benliğini *güçlendirmektedir* (Drury ve Reicher, 2000, 2005). Güçlendirme, mevcut statükoya itiraz etme kabiliyetinde olan bir bireyin sosyo-psikolojik özgüveni olarak tanımlanabilir (Drury ve Reicher, 2005). Güçlenme hissi, toplumsal hareket bittikten sonra da sürüyorsa, katılımcının kişisel hayatını etkileyebilir ve gelecekte var olabilecek eylemlere katılmasına sebep olabilir. İnsanlar; protesto, gösteri ve diğer sosyal hareketlerde olduğu gibi toplu eylemlere katılabilme hissi duydukları ölçüde, sosyal değişimin bir sonucu doğurabilme ihtimali vardır.

Bütün bunlardan hareketle, bu çalışmanın genel amacı kolektif eylemin öncülleri olarak sıklıkla çalışılan kolektif etkililik ve güçlenme olguları arasındaki ilişkileri sosyal kimlik yaklaşımıyla incelemektir. Ayrıca güçlenme olgusunun yalnızca kolektif eylemlerin bir öncülü olmayabileceği, aynı zamanda sonucu da olabileceği de ileri sürülmektedir.

1 <http://www.cnnurk.com/2013/guncel/11/25/geziye-kaciki-katildi/732168.0/index.html>

Sosyal Kimlikler ve Kolektif Eylemin Sosyal Psikolojisi

Gruplar arası ilişkileri temel alan Sosyal Kimlik Kuramı çalışmaları (örn. bkz., Tajfel ve Turner, 1979; Turner, 1985; 1991; 1999; Turner, Hogg, Oakes, Reicher, ve Wetherell, 1987; ayrıca bkz. Abrams ve Hogg, 2010; Hogg, 2006; Hogg ve Abrams, 1988), bireyin benlik kavramının (*self-concept*) üyesi olduğu sosyal gruplar yoluyla inşa ettiğini ileri sürmüştür ve bunu sosyal kimlik olgusu olarak alan yazınına kazandırmıştır. Sosyal kimlik, bireyin ideolojik koşullarını kabul ettiği kategorik bir grup üyeliği olarak yorumlanır ve yine birey, kendini diğer grup üyeleriyle olan benzerlikleri üzerinden tanımlar (Tajfel ve Turner, 1979). Böylece bireyin yaşamındaki bazı olaylar karşısındaki davranışları, üyesi olduğu grubun normlarına ve beklentilerine uygun şekilde gerçekleşir. Böylelikle, bazı kavramlar bireyin kimliğinin belirginleşmesinde en etkili süreci oluşturur ki bu süreçte bireyden beklenen davranış biçimleri ve uyması düşünülen normlar da tanımlanmış olur. Bu kavramların bireyde önemli oluşunun nedenleri, kitlelerin davranışları üzerine çalışan Detaylandırılmış Sosyal Kimlik Modeli'nde (*Elaborated Social Identity Model*, ESIM) ayrıntılarıyla ele alınmıştır (Drury ve Reicher, 2000; Reicher, 1996a, 1996b, 2001; Stott ve Reicher, 1998). Bu model, kitlesel olayları karşıt gruplar üzerinden çerçevelemekte ve ayrıca kimlik gelişimini gruplar arası dinamiğin bir fonksiyonu olarak incelemektedir (bkz. Di Giacomo, 1980).

Bu modele göre, eylemde bulunma ile sosyal kimlik arasındaki ilişki hem normatif hem de pratikte karşılığı olan boyutları bir arada içermektedir. Bir yandan otoritenin meşruiyeti, ahlaki sınırları aştığı ya da baskıcı yöntemler kullandığı durumlarda (örn. barışçıl algılanan gruplara karşı orantısız güç kullanımı) yeniden sorgulanmakta, diğer yandan da bu sorgulamanın bir neticesi olarak meşruluğunu kaybetmiş duruma karşı çıkmak grup üyeleri için bir görev haline almakta, yani bir nevi bu görev normatifleşmektedir. Bu durum, eylemde bulunma ve kimlik arasında görülen ilişkinin karşılıklı olduğunu göstermektedir. Yani mevcut bağlamdaki değişimler kolektif eylemi getirmekte, kolektif eyleme katılma pratiği de kişilerin kolektif benliklerinde bazı değişimlere yol açmaktadır (Drury ve Reicher, 2000).

Kitle dinamiklerinin en etkili araştırmacılarından biri olan Gustav Le Bon, kitleyi oluşturan bireylerin, kişisel rasyonellik ve benlik bilinçlerini yitirdiklerini öne sürmüştür (McDougall, 1921). Nitekim kalabalıklar içerisindeki bireyler Le Bon'un (1841-1931) ileri sürdüğünün aksine, kitlesel şuarsuzluk içerisinde "bir şeyler" yapmayacaklardır, bunun yerine grubun diğer üyelerinin sergilediği davranışları takip edeceklerdir. Burada, cevaplanması gereken yalnızca "bu durumda ne yapmalıyız?" sorusu değil, aynı zamanda "bu durumda bizim (grup üyelerinin) göstereceğimiz uygun davranış nedir?" sorusudur. Bu durum özellikle Gezi Parkı protestosunun içeriğine uygun

düşmektedir; çünkü protestolar süresince ve protestolar sonrasında Gezi Ruhu olarak adlandırılan, sabit olmayan ve farklı protestocular tarafından farklı şekillerde tanımlanabilen bir normatif inanışlar bütünü oluşmuştur.

Gezi Ruhu kavramı, parktaki ve devamındaki protestolarda görülen dayanışmayı ifade eder. Diğer bir deyişle, modelin ileri sürdüğü gibi kitle içerisindeki bireyler bir yandan farklı sosyal kimliklerin etkileşimi üzerinden oluşan yeni normların oluşturduğu inanışlar bütününe ne derece yakın hissettiklerini değerlendirirken, diğer yandan kolektif benliklerini bu inanışlar üzerinden yeniden inşa edecek ve kişiselikten uzaklaşarak benliklerini grubun bir parçası olarak düzenleyeceklerdir. Gezi Ruhu olarak tezahür eden bu normatif inanışları taşıyan protestocular, eylemlerden önce birbiriyle ilişkisi olmayan ya da olumsuz ilişkilere sahip farklı sosyal grupların üyeleriyle birlikte yürüttükleri protestoların ortaya çıkardığı daha kapsayıcı bir 'ruhu', diğer bir deyişle inanışları bütünleştiren bir kavram olarak yorumlanmış ve bu inanışlar protestolar sona erdiğinde de devam etmiştir (Acar ve Uluğ, 2015; Odağ, Uluğ ve Solak, 2016; Uluğ ve Acar, 2015).

Kolektif Eylemin Yordayıcıları

Kolektif eyleme katılımın bazı öncül faktörleri bulunmaktadır. Örneğin van Zomeren, Postmes ve Spears (2008) tarafından yapılan 180 farklı kolektif eylem araştırmasının incelendiği meta-analiz çalışması, kolektif eylemlerin öncülleri üzerine olan yaklaşımları entegre etme amacı gütmektedir. Bu meta-analizin ortaya çıkardığı bütünleştirici model olan Kolektif Eylemlerin Sosyal Kimlik Modeli (*Social Identity Model of Collective Action*, SIMCA, 2008) sosyal kimliğe ek olarak bireyler tarafından algılanan adaletsizlik duygusunu ve etkililik duygusunu kolektif eylemin öncülleri olarak sunmaktadır. Bu açıklamada adaletsizlik algısı kolektif eylemde bulunma ihtiyacı sağlama gibi bir rol oynamaktadır. Bu rol yukarıdaki bahsedilen otoritenin meşruiyetinin sorgulandığı ya da ortadan kalktığı durumda oluşan kolektif eyleme katılmanın normatifleşmesinde de önemli rol oynar.

Güçlendirme ve Kolektif Eylemin Sürdürülmesi

Kolektif eylem bağlamında *güçlenme* olgusunu, var olan otorite-birey ilişkisinde, bireyin otorite karşısında durabilmesine yönelik alan açabileceği bir yeti sağlayan sosyal psikolojik bir kendine güven durumu şeklinde tanımlayabiliriz (Drury ve Reicher, 2005). Bu sosyal psikolojik duyumsamanın kolektif eylem sonrasında devam etmesiyle beraber, bireyin duygusal yaşantılarında ve gelecekteki kolektif eylemlere katılma isteğinde olumlu bir etki görülür. Drury ve Reicher (2005), protesto süresince bireyin bir kitle hareketine katılmaktan kaynaklanan neşe ve *güçlenme* hissini, bireyin gelecekteki kolektif eylemlere katılmada daha istekli olma gibi önemli bir

psikolojik değişime olanak sağlayacağını öne sürmüşlerdir. Böylece, bireyin birbirinden farklı protesto, gösteri ve etkinlikler gibi kolektif eylemlere katılma gücü hissetmesi, beraberinde etkililik ve güçlenme deneyimlerinin bir sonucu olarak sosyal değişimin gerçekleşebilmesine de olanak sağlamaktadır.

Mücadelenin Devam Etmesindeki Psikolojik Unsurlar

Kolektif eylemler üzerine yapılan diğer yapısal çalışmalarına benzer olarak ESIM (Drury ve Reicher, 2000; Reicher, 1996a, 1996b, 2001; Stott ve Reicher, 1998), gruplar arası anlaşmazlık ilişkilerinin yapısı nedeniyle kendiliğinden ortaya çıkan yeni bir *güçlenme* tanımı önermektedir. ESIM, kolektif eyleme katılanların güçlenmesini sağlayacak değişim için gerekli olan gruplar arası dinamiğin iki özelliği olduğunu ileri sürmektedir. Bunlardan ilki, asimetrik olarak katılımcılar ve otorite güçlerinin (örn., polis) sahip olduğu kalıp yargılar (örn., tüm protestocular tehlikelidir; tüm polisler şiddet yanlısı); ikincisi ise, bu iki grup arasında en başta yer alan asimetrik güç ilişkisidir.

Bahsi geçen bu iki özellik görünür olduğunda, bu durumu iki sonuç takip etmektedir. Bu sonuçlardan ilki, protestocuların ve onları engelleyen otoritenin dış grup algısının kendini gerçekleştiren kehanet formuna dönüşmesidir. Diğer bir deyişle, kendilerine “tehlikeli öteki” olarak davranılan barışçıl eylemciler, kendilerini bu davranışlara karşılık verirken bulurlar. İkinci sonuç ise, gruplar arası ve grup içi ilişkilerde gözlemlenen değişimlerdir. Bir protesto bağlamında (Reicher, 1984), kalabalığa yeni katılan “ılımlı” protestocular, onları tehlikeli ve karşıt olarak gören polisi, kendi “meşru” eylemlerine karşıt bir grup olarak ötekileştirmeye başlarlar. Polisin protestoculara karşı şiddet uygulaması, katılımcılar tarafından sadece haksız (bu eyleme karşı gelmeyi meşrulaştıran durum) olarak algılanmakla kalmaz, bir de bu gücü eylemcileri ayırt etmeksizin hepsine birden yönelik gerçekleştirirse, öncesinde çeşitlilik gösteren protestocu kalabalık giderek kendini daha bütünleşmiş ve radikal fikirlere sahip olarak görmeye başlar.

Bu süreç içerisinde kalabalığın deneyimlediği hem fikir olma ve dayanışma duygusu yalnızca kalabalığın kendilerini bir sosyal grup olarak tanımlamasına değil, aynı zamanda dış grubun üyelerine karşı ortak harekete geçmek için cesaretlenmelerine de sebep olur. Güçlenme hissini ve yeni kimlik oluşturma potansiyelini arttıran bu süreç, protestoya katılım ve polisle çatışma bağlamının etkileşimi sonucu oluşan bir çıktı görünümündedir.

Çalışmanın Amacı

Güçlendirme, gelecekteki protestolara katılım için istekli olmada rol oynayan bir değişken olmasına rağmen (Drury ve Reicher, 2009), bu istekliliğin ne kadar sürece-

ği ve ne biçimde gerçekleşeceği literatürde yeterince yer bulmamış ve bu konuda pek fazla çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma, Gezi Parkı protestoları bağlamında yola çıkarak, kolektif eylemlerde ortaya çıkan yeni sosyal kimliklerin sürdürülmesinde *güçlendirmenin* rolünü incelemeyi amaçlayan iki farklı araştırmayı içermektedir.

Birinci çalışma, protesto eylemlerine katılanların bu süreçteki ve sonrasındaki deneyimlerini ve yeni oluşan sosyal kimlikle özdeşleşmelerini anlamaya yönelik nicel bir anket çalışmasıdır. Bu çalışmadaki ana odak noktası etkililik hissi, bireyin protestocu kimliğiyle özdeşimi ve Gezi Ruhunun gelecekteki protestolara katılımda ne ölçüde etkili olacağını anlamak olacaktır. Birinci çalışmanın sonuçları ikinci çalışmanın yapılandırılması için kullanılmıştır. İkinci çalışmanın verileri ise yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Bu veriler bir nitel araştırma yöntemi olan Yorumlayıcı Olgusal Analizi (Smith, Flowers ve Larkin, 2009) yoluyla analiz edilmiştir.

BİRİNCİ ÇALIŞMA

Önceki araştırmalar etkililik hissini ve özdeşleşmenin kolektif eylemlerde etkin rol oynadığını göstermiştir (Klandermans, 2002; van Zomeren ve ark., 2008). Ancak, bugüne değin psikoloji alanında yapılan çalışmaların hiçbirinde bu kavramların, bireyin *gelecekteki* politik örgütlenmelere katılım eğilimini nasıl etkileyeceğini incelenmemiştir. Bu nedenle, mevcut araştırma etkililik hissi ve protestocularla özdeşleşmenin bireyin *gelecekte* politik organizasyonlara katılım davranışı üzerindeki etkilerini incelemektedir. Böylece birinci çalışmanın amacı, Gezi Parkı protestocularının, izleyen süreçte bir siyasi örgüte katılmalarında, Gezi Parkı protestoları sürecinde ortaya çıkan normatif davranışlar (Gezi Ruhu) ile algılanan etkililik hissi ve grupla özdeşleşme arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır.

İlk çalışma, Gezi Parkı protestolarına katılan bireylerle yürütülen çevrimiçi bir anket çalışmasıdır. Anket formu; etkililik algısı, diğer eylemcilerle özdeşim ve bireylerin Gezi protestoları sonrasında herhangi bir siyasi partiye veya örgütlenmeye katılıp katılmadıklarıyla ilgili sorular içermektedir. Bu çalışmada daha önceki araştırma bulgularından yola çıkarak iki ana hipotez önerilmektedir.

Hipotez 1: Daha önceden herhangi bir siyasi örgüte üye olmayan katılımcıların etkililik algısı onların:

- Gezi Ruhunun varlığına inanıp inanmadığını,
- daha sonrasında politik örgütlere katılıp katılmama kararlarını,
- bu kararda Gezi protestolarının ne derece rol oynadığını ve
- yeni katıldığı siyasal örgütlerle Gezi Ruhu arasında ne derecede örtüşme görme eğiliminde olduğunu yordayacaktır.

Tablo 1. Değişkenlerin Ortalamaları, Standart Sapma Değerleri ve Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	α	Ort	SS	2	3	4	5	6	%
1. Protestocu özdeşimi	.79	6.64	1.63	.29**	.78***	.31**	.19**	.26**	-
2. Algılanan etkililik	-	-	-	-	.37***	.24**	.34**	.28**	82,5
3. Protestoya katılımın önemi	-	7.85	1.84	-	-	.29**	.29**	.26**	-
4. Gezi Protestolarının siyasi örgüte katılmaya etkisi	-	7.04	2.19	-	-	-	-.03	.77***	-
5. Gezi Ruhuna inanış	-	0.81	0.40	-	-	-	-	.01	-
6. Yeni grup ve Gezi Ruhunu örtüşmesi	-	7.11	1.63	-	-	-	-	-	-

Not 1. Algılanan etkililik: “Sizce Gezi Parkı eylemleri etkili miydi?” sorusuna “evet” cevabı verenlerin yüzdesi verilmiştir. Gezi Parkı Protestosunun yeni bir gruba katılmadaki önemi ve Gezi Ruhunun siyasi örgütün ilkeleriyle örtüşme düzeyi (sadece Gezi Parkı Protestosu sonrası yeni bir gruba katılmış katılımcıları içerir); Diğer maddeler tüm katılımcıları içerir; *Not 2.* * $p < .10$; ** $p < .05$; *** $p < .001$.

Hipotez 2: Daha önceden herhangi bir siyasi örgüte üye olmayan katılımcılar için; bireyin diğer protestocularla özdeşleşme düzeyi, onların

- Gezi Ruhunun varlığına inanıp inanmadığını,
- daha sonrasında politik örgütlere katılıp katılmama kararını,
- bu kararda Gezi protestolarının ne derece rol oynadığını ve
- yeni katıldığı siyasal örgütle Gezi Ruhunu arasında ne derecede örtüşme görme eğiliminde olduklarını yordayacaktır.

Yöntem

Örnekleme ve İşlem

Sosyal medya ve kişisel kontak yoluyla ulaşılan katılımcılara çevrimiçi anket üzerinden Gezi Parkı Protestolarındaki deneyimleriyle ilgili sorular sorulmuştur. Çalışmaya toplamda 303 kişi katılmıştır, katılımcıların 110'u erkek ve 193'ü kadındır. Çalışmaya katılanların yaş ortalaması 28,98 ($SS = 7.69$) olarak gözlemlenmiştir. Katılımcılar Gezi Parkı protestolarına İstanbul'da katılmışlardır. Anket protestolardan 10 ay sonrası, 2014 yılının Mart-Mayıs aylarında gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılım şartı olarak katılımcılardan 18 yaş ve üstü olmaları, Türkiye'de ikamet ediyor olmaları ve Gezi Parkı Protestolarına aktif olarak katılmış olmaları istenmiştir. Katılımcılardan çalışma şartlarını sağlayıp sağlamadıklarından emin olmak için, Gezi Parkı protestolarıyla ilgili ilk nasıl haberdar oldukları, protestolara katıldıkları bölge ve katılma nedenleri gibi sorular sorulmuştur.

Ölçüm Araçları

Etkililik Algısı. Katılımcıların Gezi Parkı protestosunun etkililiği algısını ölçmek üzere, iki kategorili tek bir soru sorulmuştur: “Sizce Gezi Parkı eylemleri etkili miydi?” (0 = Etkili değildi, 1 = Etkiliydi)

Özdeşleşme. Katılımcıların protestocu kimliği ile ne ölçüde özdeşleştiklerini ölçmek amacıyla, Hains, Hogg ve Duck (1997) tarafından geliştirilen sosyal kimlik ölçeğinin Türkçe formu kullanılmıştır. Bu ölçek bir çok toplumsal kimlik çalışmasında kullanılan geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracıdır (bkz. Grant ve Hogg, 2012; Hogg ve Hains, 1996; Hogg, Hains, ve Mason, 1998). Ölçek maddeleri Türkçe'ye araştırmacı tarafından çevrilmiştir (örn. “Diğer protestocularla ne ölçüde aidiyet hissediyorsunuz?”, “Diğer protestocular size ne ölçüde benzerdi?”, “Protestocu olmaktan dolayı ne ölçüde mutlusunuz?”). Maddeler, 9'lu Likert tarzındadır (1 = hiç değil; 9 = çok fazla). Mevcut çalışmada yüksek bir iç tutarlılık gösteren ölçüm aracı ($\alpha = .87$), madde skorlarının ortalamaları alınarak; *Protestocu Özdeşimi* olarak adlandırılan bileşik (*composite*) bir değişken oluşturulmuştur.

Gezi Ruhunu. Katılımcıların Gezi Ruhuna inanıp inanmadıklarını ölçmek için iki kategorili tek bir soru sorulmuştur: “Gezi Ruhunu diye bir kavram var mıdır?” (0 = Hayır, 1 = Evet).

Siyasi bir örgütlenmeye katılım. Katılımcılara protesto sonrasında bir siyasal örgüte katılıp katılmadıkları sorulmuş, 27 kişi siyasal bir örgüte katıldığını dile getirmiştir.

Gezi Protestolarının siyasi örgüte katılmaya etkisi. Göstericilerin Gezi Parkı protestosu sonrasında bir siya-

sal örgüte dâhil oluşlarında, bu protesto deneyiminin ne ölçüde etkili olduğu tek madde kullanılarak ölçülmüştür. Protesto sonrasında bir siyasal örgüte katıldığını beyan eden katılımcılardan ($n = 27$) 9'lu Likert tipi bir ölçek üzerinde "Bu örgüte katılmanızda Gezi Parkı protestosu ne derecede etkili oldu?" sorusunu değerlendirmeleri istenmiştir (1 = hiç değil; 9 = çok fazla).

Gezi Ruhunun siyasal örgütün ilkeleriyle örtüşme düzeyi. Protesto sonrasında bir siyasal örgüte katıldığını beyan eden katılımcılar arasında ($n = 27$) Gezi Ruhuyla üyesi oldukları yeni grubun ilkelerinin ne derecede örtüştüğüne yönelik düşünceleri sorulmuştur: "Yeni katıldığınız grubun Gezi Ruhu ile ne derece örtüştüğünü düşünüyorsunuz?". Cevaplar yine 9'lu Likert ölçeği üzerinden verilmiştir (1 = hiç değil; 9 = çok fazla).

Bulgular

Hipotezleri test etmeden önce, değişkenlerin tümü normallik varsayımları ve aykırı değerler bakımından kontrol edilmiştir. Herhangi bir aykırı değer saptanmazken, değişkenlerin normal dağıldığı gözlenmiştir. Tablo 1'de değişkenlerin ortalamaları, standart sapmaları ve birbirleriyle olan korelasyon katsayıları sunulmaktadır.

Bu çalışmada, iki yordayıcı (bağımsız) değişken (algılanan etkililik ve protestocu kimliğiyle özdeşim), dört bağımlı değişken (Gezi Ruhunun varlığı, siyasal bir örgütlenmeye katılım, Gezi'nin siyasal örgütlenmeye etkisi ve siyasal örgüte Gezi Ruhunun örtüşmesi algısı) vardır. İki demografik değişken (yaş ve cinsiyet) kontrol değişkeni olarak alınmıştır. Veri analizinde, Hiyerarşik Çoklu Regresyon (*Hierarchical Multiple Regression*) analizi uygulanmıştır. İki düzeyli kategorik bağımlı değişkenler için ise İkili Lojistik Regresyon (*Binominal Logistic Regression*) analizi uygulanmıştır. *Algılanan etkililik* ve *Gezi Ruhuna inanış* değişkenleri kategorik olsa da kukla değişken olarak kodlandıkları için basit korelasyon sonuçları ve tanımlayıcı değerleri de Tablo 1'de gösterilmiştir.

Protestocu özdeşimi ve algılanan etkililik değişkenlerinin Gezi Ruhuna inanışı yordayıp yordamadığını sınamak amacıyla ikili lojistik regresyon analizi uygulanmıştır. Cinsiyet ve yaş değişkenleri ilk basamakta kontrol edilmiştir. Yaşın herhangi bir anlamlı etkisi gözlenmezken, cinsiyet değişkeninin Gezi Ruhuna inanış üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi gözlemlenmiştir. Bulgulara göre kadınlar erkeklerle karşılaştırıldığında ($\beta = 1.33, p < .001$) daha fazla Gezi Ruhuna inanma eğilimindedir, Wald $\chi^2(1) = 14.93, p < .001$. Yaş ve cinsiyet değişkenleri kontrol edildikten sonra, etkililik algısının Gezi Ruhuna inanış üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi gözlemlenmemiştir. Ancak, protestocu özdeşimindeki bir birimlik artışın Gezi Ruhuna inanışı 1.67 oranında arttırdığı bulunmuştur, Wald $\chi^2(1) =$

18.31, $p < .001$. Bu model toplam varyansın % 27.7'sini (Nagelkerke R^2) açıklamaktadır. Analizler 1a hipotezini doğrulamış, ancak 2a hipotezini doğrulamamıştır.

Katılımcıların, protestocu kimliğiyle özdeşleşme düzeyinin ve algıladığı etkililiğin Gezi sonrası bir siyasal örgüte katılmalarını yordayıp yordamadığını saptamak amacıyla ikili lojistik regresyon analizi uygulanmıştır. Ancak bu analiz sonucunda, cinsiyet ve yaş değişkenleri kontrol edildikten sonra, protestocu kimliğiyle özdeşleşme ve algılanan etkililiğin siyasal bir organizasyona katılım üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı gözlemlenmiştir, p 'ler $> .05$. Bu durumda 1b ve 2b hipotezleri doğrulanmamıştır. Ancak not edilmelidir ki sadece 27 katılımcı, Gezi'den sonra siyasal bir organizasyona katıldığını belirtmiştir.

Algılanan etkililik ve protestocu kimliğiyle özdeşleşme düzeylerinin yeni bir siyasal örgüte katılma kararında Gezi eylemlerinin etkili olduğu algısını yordayıp yordamadığını sınamak amacıyla Hiyerarşik Doğrusal Regresyon analizi uygulanmıştır ($n = 24$). İlk basamakta cinsiyet ve yaş değişkenleri modele alınmış ve kontrol edilmiştir. Varyansın %40'ını açıklayan ve istatistiksel olarak anlamlı olan bu model, $F(3,20) = 5.99, p = .004$, yalnızca cinsiyetin istatistiksel olarak bir örgüte katılma üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Bulgulara göre kadınlar; yeni bir siyasal örgüte katılma kararında Gezi eylemlerinin etkili olduğunu erkeklerden daha fazla algılama eğilimindedir ($\beta = .47, p = .024$). İkinci basamakta, cinsiyet ve yaş değişkenleri kontrol edildikten sonra, algılanan etkililik ve protestocu kimliğiyle özdeşleşme modele dahil edilmiştir. Varyansın %67'sini açıklayan ve istatistiksel olarak anlamlı olan bu modele göre [$F(5,18) = 10.29, p < .001$]; algılanan etkililik, yeni bir siyasal örgüte katılma kararında Gezi eylemlerinin etkili olduğu algısını yordamamaktadır, $p > .05$. Bu durumda 1c hipotezi doğrulanmamıştır. Ancak, protestocu kimliğiyle özdeşleşme yeni bir siyasal örgüte katılma kararında gezi eylemlerinin etkili olduğu algısını anlamlı olarak yordamaktadır ve varyansın %51'ini tek başına açıklama gücüne sahiptir. Buna göre, protestocu kimliğiyle özdeşleşme düzeyi arttıkça, katılımcılar bir siyasal örgüte katılma kararlarında Gezi eylemlerinin daha çok etkisi olduğunu düşünmektedirler ($\beta = .89, p < .001$). Bu durumda 2c hipotezi doğrulanmıştır. Son basamakta modele, protestocu kimliğiyle özdeşleşme düzeyi ve algılanan etkililik değişkenlerinin etkileşimi dahil edilmiş, ancak bu etkileşimin siyasal örgüte katılma kararında Gezi eylemlerinin etkili olduğu algısını istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığı gözlemlenmiştir.

Algılanan etkililik ve protestocu kimliğiyle özdeşleşme düzeyleri ile bu iki değişkenin etkileşiminin, yeni üye olunan siyasal örgütün ilkeleriyle Gezi Ruhuna arasında algılanan örtüşme düzeyini yordayıp yordamadığını sınamak amacıyla Hiyerarşik Doğrusal Regresyon analizi

uygulanmıştır ($n = 24$). İlk basamakta cinsiyet ve yaş değişkenleri modele alınmış ve kontrol edilmiştir. Cinsiyet ve yaşın yeni üye olunan siyasi örgütün ilkeleriyle Gezi Ruhı arasında algılanan örtüşme düzeyine etkisini içeren bu model istatistiksel olarak anlamlı değildir, $F(3,20) = 2.24, p = .115$. İkinci basamakta, cinsiyet ve yaş değişkenleri kontrol edildikten sonra, algılanan etkililik ve protestocu kimliğiyle özdeşleşme modele dahil edilmiştir. Varyansın %31'ini açıklayan ve istatistiksel olarak anlamlı olan bu modele göre [$F(5,18) = 10.29, p = .037$]; algılanan etkililiğin bu örtüşme algısı üzerine etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir, $p > .05$. Bu durumda 1d hipotezi doğrulanmamıştır. Ancak, protestocu kimliğiyle özdeşleşme, yeni üye olunan siyasi örgütün ilkeleriyle Gezi Ruhı arasındaki örtüşme düzeyi algısını sınırda da olsa anlamlı olarak yordamaktadır. Buna göre, protestocu kimliğiyle özdeşleşme düzeyi arttıkça, protestocunun yeni katıldığı siyasal grubun Gezi Ruhunu taşıdığına olan inancı da artmaktadır ($\beta = .46, p < .05$). Buna göre 2d hipotezi doğrulanmıştır ve protestocu kimliğiyle özdeşleşme düzeyi modelin açıkladığı varyansın %44'ünü tek başına açıklamaktadır. Son basamakta modele, protestocu kimliğiyle özdeşleşme düzeyi ve algılanan etkililik değişkenlerinin etkileşimi dahil edilmiş, ancak bu etkileşimin protestocunun yeni katıldığı siyasal grubun Gezi Ruhunu taşıdığına olan inancı üzerine bir etkisi gözlemlenmemiştir.

Tartışma

İlk çalışmada; algılanan etkililik, protestocu kimliğiyle özdeşleşme, Gezi sonrası bir siyasal organizasyona katılma kararı ve dâhil olunan siyasal organizasyonun Gezi Ruhuyla ne derece örtüştüğüne yönelik protestocunun algısı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen bulgular, etkililik algısı ile sonrasında dâhil olunan siyasi örgütler arasında bir ilişkinin olmadığına işaret etmektedir. Bu beklenmedik bulgu, literatürdeki bazı araştırmaların (örn., Klandermans, 1997; van Zomeren ve ark., 2008) algılanan etkililiğin, gelecekteki örgütlenmelere katılımda önemli bir değişken olduğu yönündeki bulgularıyla çelişmektedir. Ancak mevcut çalışmada elde edilen bu bulgu; etkililiğin belki de zorunlu olmayan bir öncül olarak görülmesinin daha uygun olacağı düşüncesine işaret edebilir. Nitekim ESIM (Drury ve Reicher, 2000; Reicher 1996a, 1996b, 2001; Stott ve Reicher, 1998) etkililiğin önemli olduğuna vurgu yapmasına karşın, onu güçlendirmenin (*empowerment*) bir parçası olarak tanımlamıştır.

Gezi sonrası bir siyasi örgüte katılmalarını yordayıp yordamadığını saptamak amacıyla ikili lojistik regresyon analizi uygulanmıştır. Ayrıca etkililik değişkeni literatürde ölçüldüğünden daha farklı bir şekilde ve tek madde ile ölçülmüştür. Anlamlı olmayan etkinin bu öl-

çüm yetersizliğinden kaynaklanabileceğinin de bir eksiklik olduğu belirtilebilir.

Buradan hareketle, algılanan etkililiği, özellikle onu bir kararı uygulama yetisine sahip olmak üzerine bireyin inancı şeklinde tanımladığımızda, algılanan etkililik güçlendirmenin içinde tanımlanan ve bilişsel bir bileşenden daha çok duygusal bir bileşen olarak görülebilir ve bireyin otoriteye karşı meydan okuyabileceğine dair geliştirdiği etkililik duygusu olarak tanımlanabilir. Bu nedenle de, etkililik algısından ziyade, özellikle otoriteye karşı bir meydan okuma bağlamında bir güçlenme algısına odaklanmak; Gezi sonrasında bir siyasal organizasyona katılmada ve dâhil olunan bu organizasyonun Gezi Ruhuyla örtüşmesi üzerine güçlenmenin etkisinin daha açıklayıcı olabileceğini gösterebilir. Tüm bu nedenlerden dolayı bu bulgu aynı zamanda, güçlenmeye odaklanmanın yanında, onun ayrı bir biçimde ölçülerek hem bağlamı hem de etkililik duygusunu içeren bir kavram olarak değerlendirilmesi gerekliliğine de işaret etmektedir.

Diğer taraftan çalışmanın bulguları protestocu kimliğiyle özdeşleşmeyle Gezi Ruhuna inanış arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur. Protestocuların, bu kimlikle özdeşleşme düzeyleri güçlendikçe, Gezi Ruhuna inançları da güçlenmektedir. Protestocunun bu kimlikle özdeşleşmesi ayrıca, bireyin daha sonradan bir siyasal örgütlenmeye dâhil olma kararını etkilemektedir. Ayrıca bir örgüte katılanlar arasında bu kimlikle daha çok özdeşleşenler, dâhil olduğu örgütün ilkelerinin Gezi Ruhuyla örtüşmesini düşünme eğilimindedirler. Bu durum belki de Gezi Ruhunun yeni üye olunan siyasi örgütün normlarını oluşturduğuna da işaret etmektedir. Bireyin protestolardan sonra katılacağı örgütün, bu ruhla olan uygunluğuna, bu gruba olan özdeşleşme düzeyine, bireyin protestolar sırasında oluşan grup normlarını benimseme düzeyinde onaylayacağı anlamına da gelebilmektedir. Nitekim normlar toplumsal bir grubun üyesi olarak nasıl davranacağımızı belirlediği gibi, protestocu kimliğiyle yüksek düzeyde özdeşleşme de protesto sırasında oluşan normların varlığını devam ettirmesi ve sürdürmesi ile de yakından ilişkili olabilir. Böylelikle eğer birey protesto sonrasında siyasal bir örgütlenmeye katılırsa, bu örgütün protesto grubunda oluşan normlarla örtüşmesi; protestocu kimliğinin merkezinde olan normatif davranışların daha sonra da sürdürülmek istenmesinin doğal bir sonucu olduğu düşünülebilir.

Sonuç olarak, birinci çalışma, ikinci çalışmada gerçekleştirilen geniş kapsamlı mülakatlar için bir çerçeve sağlamaktadır. Birinci çalışma; etkililik, siyasal katılımda süreklilik ve protestocu kimliğiyle özdeşleşme arasındaki ilişkilere odaklanırken, ikinci çalışma bu ilişkilerden yola çıkarak; güçlenme deneyimi, örgütlenme kararı ve Gezi Ruhunun yeni bir siyasi örgüt seçme ve

bu örgütle bağlantı kurmada ne derece önemli olduğu üzerine kapsamlı bir inceleme sunmayı amaçlamaktadır.

İKİNCİ ÇALIŞMA

Birinci çalışmanın sonuçlarına bakıldığında Gezi Ruhunun varlığının katılımcılar tarafından onaylandığı ve bireylerin daha sonradan katıldıkları siyasi örgütün protestolar süresince ortaya çıkan normlarla örtüştüğü görünmektedir. Bu nedenle, ikinci çalışma güçlenme deneyimlerini ve ilk çalışmada ele alınan, eylemler sırasında ortaya çıkan normatif davranışları daha derinlemesine analiz etmeyi amaçlamıştır. Bunun yanında izleyen süreçte dâhil olunan siyasi örgütün ilkeleriyle, Gezi Ruhunun nasıl ilişkili olduğunun da derinlemesine incelenmeye gereksinimi vardır. Bu sebeple, bu mülakat çalışması, Gezi Parkı Protestosuna katıldıktan sonra siyasal bir örgüte veya organizasyona dâhil olan katılımcılarla sınırlandırılmıştır.

Yöntem

Örneklem ve İşlem

Bu çalışmaya, yaşları 18 ile 35 arasında değişen, büyük çoğunluğunun 30 yaş altı olduğu (22 kişi), 14 erkek ve 11 kadın katılımcıdan oluşan toplam 25 kişi katılmıştır. Katılımcıların tamamı, hem Gezi Parkı protestolarına hem de protestolar sonrasında bir siyasi grup, parti veya örgüte katılmış kişilerden oluşmaktadır. Veriler süresi 22 dakikayla 86 dakika arasında değişen (ortalama 35 dakika) bireysel mülakatlar yoluyla elde edilmiştir. Mülakatlar İstanbul'da protestolardan 10 ay sonrası, 2014 yılının Ağustos-Ekim aylarında gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın başlangıç safhalarında, sosyal medya ve araştırmacının bireysel ilişkileri yoluyla katılımcılar davet edilirken, araştırmanın ilerleyen safhasında katılımcılara kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Gezi Protestoları öncesinde bir siyasi örgüte üye olmayan katılımcıların, protestolar sonrasında üye olduğu siyasi grup, parti ve örgütlerin listesi ve mülakat soruları hakkındaki detaylı bilgi EK A'da verilmiştir.

Analiz

Görüşme sorularının analizinde, Yorumlayıcı Olgusal Analiz (YOA, Interpretative Phenomenological Analysis; Smith, Flowers ve Larkin, 2009) kullanılmıştır. Bu yöntem, metinlerdeki ilişkili anlam örüntülerini daha detaylı inceleme olanağı sunmaktadır. Bunun anlamı, araştırmacı katılımcının dile getirdiği kavram ve kategorileri yakalamaya çalışmakta, ancak bunu yaparken araştırma sorularını aklında tutarak metne odaklanmaktadır.

Bu araştırma soruları, temaların yapısını oluşturmakta verilen analitik kararın temelini oluşturmaktadır. Temalar kimi zaman bir söz, cümle ya da paragraf

olabilmektedir (analiz rehberi için bkz. Guest ve ark., 2012). Temaların güvenilirliği için mevcut çalışmada araştırmacının dışında bağımsız bir başka değerlendirici de (daha detaylı bilgi için bkz. Graziano ve Raulin, 2004), verilerin %10'ununu analiz etmiştir. Daha sonra temaların araştırmacının ileri sürdüğü temalarla ne kadar benzeştiği üzerine bir oydışım sınaması yapılmıştır. Bu sınamanın sonucuna göre, bağımsız olarak elde edilen temaların benzeşim oranı %86'dır. Bağımsız değerlendirmenin temalarıyla oluşturulan bu güvenilirlik oranı (GO) yeter düzeydedir (Miles ve Huberman, 1994).

Görüşmelerde temaların çıkartılmasında araştırmacının kullandığı soruların üç odak noktası vardır: a) protestonun etkililiği, b) bireylerin başlangıçta ve izleyen süreçte hissettiği güçlenme duygusu ve c) Gezi Ruhuyla (üyesi olunan) yeni örgüt arasındaki örtüşme. Veri analizinin analitik çerçevesini oluşturan bu sorular yedi adettir. Sorular şöyle sıralanmaktadır:

- 1) Sizce, Gezi Parkı protestoları etkili miydi?
- 2) Eyleminizden dolayı güçlenme hissettiğiniz bir an oldu mu?
- 3) Polisle karşı karşıya geldiniz mi? Eğer öyleyse, bu durum güçlenme duygunuza katkıda bulundu mu?
- 4) Protestonun başarılı olduğunu hissettiniz mi?
- 5) Sizce "Gezi Ruhı" diye bir kavram var mıdır? Eğer öyleyse, Gezi Ruhuna sahip bir protestocu nasıl davranmalıdır?
- 6) Üyesi olduğunuz grubun ilkesel inançları (temel inançları/principle beliefs) nelerdir? Ve bu ilkesel inançlardan kaç Gezi Ruhuyla örtüşür?
- 7) Yeni grubunuzla güçlenmeyi hissettiğiniz bir an oldu mu?

Bulgular

Analiz sonucunda sekiz adet tema bulunmuştur. Temalar, 1) etkililik ve politikleşme, 2) polisle karşı karşıya gelmek, 3) Gezi'de polisle karşılaşmaya dayalı güçlenme deneyimi, 4) direniş yoluyla güçlenme, 5) yeni grupla güçlenme duygusu, 6) Gezi Ruhı üzerine, 7) Gezi Ruhı ve yeni grup 8) güçlenme ve Gezi sonrası gelecek teki eylemlere katılım.

Etkililik ve Politikleşme

Katılımcıların çoğu (23) etkililik ve politikleşme teması ile ilişkili olarak Gezi Parkı protestoları öncesinde; politikaya karşı ilgileri olduğunu, örgütlenmek konusunda bir potansiyel taşıdıklarını, ancak siyasi protestoların etkili olmadığını düşündüklerini ve bu nedenle herhangi bir siyasi gruba katılmayı gerekli görmediklerini veya kendilerini temsil edecek bir grupla bu zamana kadar karşılaşmadıklarını aktarmışlardır. Katılımcılar Gezi'nin var olan grupları tanıma konusunda olanak sunduğunu, grupların işlevsellikleri ve kendilerine en uygun

grubu veya faaliyette olan oluşumu bulma imkânı sağladığını belirtmişlerdir. Bunu Gezi sonrası Dev İletişim İş sendikasına katılan Dİİ-2 şöyle dile getirmiştir:

İşte Gezi'deki birleşimi analiz etmeye çalışan doğru bir biçimde analiz etmeye çalışan örgütler de gördüm. Mesela Gezi Süreci, gerçekten örgütlenmek isteyen bir insanın, o örgütleri değerlendirmesindeki en büyük araçlardan birisiydi aslında. En doğru bir biçimde en güzel politikalarla, doğru politikalarla, nasıl örgütlenebileceğini ortaya koyan örgütleri görebilmenin bir aracıydı bence.

Öncesinde protestoların etkili olmadığını düşünen katılımcılardan birçoğunun ilk kez bir protestoya katılmış olması Gezi sonrası Türkiye Komünist Partisi'ne² katılan TKP-1 tarafından açıkça şöyle ifade edilmiştir: *"Ve ben ilk protestom yani ilk katıldığım eylem daha önce eylemlere katılmayı çok bir faydalı bulmuyordum çünkü hani eylem tarzıma pek hitap etmiyordu daha doğrusu şöyle söyleyeyim hani bir yerde yürüyüş yapmak vs. örgütlüde hani öyle bir şeyim olmuyordu."*

Katılımcılar, Gezi'nin etkililiği sorulduğunda, AKP hükümeti ile karşıtlarının ilişkisinde değişimler gözlemlenmeleri nedeniyle, protestoların çoğunlukla etkili olduğu yönünde cevaplar vermişlerdir. Örneğin Gezi sonrası İstanbul Feminist Kolektif'e katılan bir katılımcı bu durumu şöyle dillendirmiştir: *"...Kesinlikle işe yaradığını düşünüyorum ve AKP bu protestolardan sonra şunu gördü, biz bir şey yaparsak insanlar yine sokağa dökülebilir. Bence bu korku onlara ciddi şekilde yeter ki döküldü de."* (İFK)

AKP'nin parti yönetiminde ve eleştiriye uğrayan diğer programlarında ivedi bir temel değişim olmamıştır. Katılımcılar ifadelerinde AKP ile ilgili küçük değişimleri dile getirseler de daha çok ifadelerinde protestocu olarak kendilerinde oluşan değişime odaklanmıştır. Her şeyden önemlisi, katılımcılara göre protestolar, bireylerin politika hakkındaki düşüncelerinde değişime neden olmuştur. Bu değişimi Gezi sonrası Viva La Vida'da yer alan katılımcı şöyle ifade etmiştir:

... Bireylerin gruba katılışı, görüşleri, politizasyonu bir etkinlikte bir araya gelmesi, bir kar amacı ya da bir beklenti gütmenden birbirine el uzatması; tabii ki Gezi'nin katkısı olan şeyler; Gezi'nin hamurunda suyu biberi tuzu olan şeyler tabii ki, onu göz ardı edemeyiz. (VİDA-2)

Süreç ilerledikçe, siyasal olarak sol görüşlü olmalarına rağmen Gezi öncesi kendisini bir partide tanımlayamayan katılımcılar arasında da bütünleşme oluşmuştur ve ayrıca bu durum Gezi Ruhu adlandırmasının nedeni gibi de görünmektedir. Protestoların hemen ardından ortaya çıkan Gezi Partisi, Öncü Sol veya Birleşik Haziran

2 Türkiye Komünist Partisi 2014'de Halkın Türkiye Partisi (HTKP) ve Komünist Partisi (KP) olarak bölündü. Mülakatların yapıldığında bu bölünme henüz gerçekleşmemiştir.

Hareketi'nin (BHH) tamamı Gezi Ruhunu ve ihtiyaçlarını ilke edinmiş politik bir örgüte duyulan ihtiyaca işaret etmektedir. Bazı katılımcılar ise, Gezi Ruhunun kendini yakın hissettikleri hâlihazırda siyasal partilere de gelmesi gerekliliğinden bahsetmiş ve Gezi'yi, varlık gösterse de sönük olan bu siyasal örgütlerde değişimin sağlayıcısı olarak görmüşlerdir. Bu düşüncüyü Gezi sonrası Occupy CHP'ye katılan katılımcı şöyle dile getirmiştir:

Occupy³ Cumhuriyet Halk Partisi olarak da, temel misyonumuz, bir noktada CHP'yi değiştirmektir. Ama bu kendi kendine, eski içinde bulunan insanlarla değiştirmek değil, aynı zamanda yeni yüzler kazandırmak, yeni bir siyaset anlayışı ortaya koymaktır... Gezi hareketi, Gezi ruhu, bu ruha adanmış olan insanlar tarafından siyasetin içine sokulmuştur. Ben de bu kişilerden biri olduğum için, bunu rahatlıkla söyleyebiliyorum. Ve bu insanlar da önden giden, köprü vazifesi gören insanlar da, nice Gezi Parkı'ndan, Y kuşağından olan kişilere bu kapıları ardına kadar açacaktır. Bizim misyonumuz da bu ve o kapının başında da nöbet tutacağız. Orada kalırsınlar hatta daha fazla kişi de gelsin. Artık eski siyaset anlayışı Türkiye'den tasfiye edilsin diye...

Sonuç olarak bu temada vurgulanması gereken katılımcıların çoğunun örgütlenmenin önemini belirtmiş olmasıdır. Böylesi bir örgütlenme bilincini taşıyan bu katılımcılar; aslında politikaya karşı ilgilerinden ve Gezi öncesi de politik olayların uzağında olmadıklarından bahsetmişlerdir; ancak Gezi'ye kadar bu ilgilerini gerçekleştirilebilmek için uygun bir yer/ortam bulamadıklarını vurgulamışlardır. Diğer taraftan, burada bu siyasal katılımın nedeninin protestocuların Gezi öncesinde duyumsadıkları bu politik ilginin olmadığını not etmek gerekmektedir. Nitekim bu katılımın arkasındaki sosyal psikolojik mekanizma, Gezi Parkı protestolarının katılımcılara sunduğu bağlamın (örn. protesto sırasında polisle olan çatışma ve sonrasında parkta yaşananlar) farklı siyasal grupları ve organizasyonları tanıyıp değerlendirebilmelerine olanak sağlamasıdır.

Polisle Karşı Karşıya Gelme

Gezi Parkı protestolarının, çoğu katılımcı için, protestocularla polisin ilk kez karşı karşıya geldiği gerçek bir alan olma işlevi vardır. Polisle karşı karşıya gelmenin, bireyin kendi başına cesaret edemeyeceği bir durum olduğu, öte yandan bireyin kitlenin bir parçası olduğunda kendisini daha güçlü hissettiği anlaşılmaktadır. Katı-

3 Occupy CHP ismi, Birleşik Devletler'de 17 Eylül 2011'de bir grup protestocunun New York şehrindeki Zuccoti Parkında başlattıkları daha sonrasında Birleşik Devletlerin %1'ini oluşturan üst sınıfın çıkarlarının merkezi olarak gördükleri finans merkezi Wall Street'in işgal edilmesiyle ülke çapında bir protestoya dönüşen "Occupy Wall Street" hareketine bir gönderme taşımakta ve partinin bu değişim için işgal edilmesi gerektiği gibi bir anlam ifade etmektedir.

lımcıların bir kısmı, sadece protestoya katılıyor olmanın önemini belirtmişlerdir. Ezici bir güce karşı verilen mücadeleye rağmen, katılımcılar sadece orada bulunmanın bile önemli olduğunu söylemişlerdir.

Orada, insan çok büyük çelişiklere düşüyor orada. Gittiğinde hiçbir şey yapamıyorsun. Gaz atıyorlar, geri koşuyorsun. Duruyorsun. Gaz atıyorlar, geri koşuyorsun. Tekrar duruyorsun. Gaz atıyorlar, geri koşuyorsun. TOMA'yla ıslanıyorsun. Birileri önde, birileri arkada sürekli yer değiştiriyorsun. Ama oradaki hiçbir bireyi yok sayamayız. Hiç kimse önemsizdi diyemeyiz. Öyle desek zaten 50 kişi çıkar zaten 50'si de gözaltı olurdu yani. O yüzden evet herkes çok önemliydi. (SYKP)

Katılımcıların iç-grup (örn., protestocular) ve dış-grup algılarında bir genişleme olduğu görülmüş ve dış-grubun polisten başlayarak devlet yetkililerine ve hükümete kadar genişletildiği gözlenmiştir.

Elindeki o şeyle [polis] bana tekme atmaya başladı. O an dedim ki polis halkı koruyan manasında aslında hiçbir zaman öyle olmadı. Belli bir görüşün savunucusunu yapan ve onların bürokratik savunucusudur polis. Bunu cidden gözümle deneyimledim. Şimdi de AKP hükümeti var. Bu polis AKP'nin polisidir dedim. (TKP -2)

Katılımcılar ayrıca polisle karşı karşıya gelen herkesin iç-grup olarak görüldüğünü belirtmiş ve gelecekteki protestolarla kolektif eyleme katılımın sürebileceğini belirtmiştir.

O yüzden çıktığım her eylem alanında, kendi sözümlü söyleyeceğim her alanda bu baskıyı, bu şiddeti, bu terörü hissedebiliyorum devlet tarafından yaratılan, devletin kolluk güçleri tarafından yaratılan. Yani bunu hem birey olarak hissediyorum hem de o örgütlülüğün içerisinde, o örgütlü uyumun içerisinde hissediyorum ve zaten bugün polisle karşı kurulan barikatlar, bugün Taksim'de yani Gezi Parkı sürecinde Taksim'de kurulan barikatlar aslında buna karşı bir öfkeyle buna karşı bir öz savunmayla, direnişle kurulmuş barikatlardır. Ya da bugün işte mesela taş atan çocuklar Kürdistan'da, buna karşı bir direniş hattını oluşturan çocuklardır, bu saldırıya, bu şiddete karşı. Çünkü her şiddet, her saldırı kendi direnişini de oluşturur, kendi öz savunmasını oluşturur. (DAF)

Gezi'de Polisle Karşılaşmaya Dayalı Güçlenme Deneyimi

Bir katılımcı dışında tüm katılımcılar polisle doğrudan çatışma yaşadığını ve bu deneyimde güçlendiklerini hissettiklerini belirtmişlerdir. Bir katılımcı tarafından özetlenen, yasaya karşı gelmeyle ilgili çarpıcı bir örnek aşağıda paylaşılmıştır.

En başta şeylere, ilk birkaç gün boyunca sürekli şunlar yapıyordu, aman taş atmayalım, aman şunu yapmayalım, aman bunu yapmayalım, aman şiddet olmasın işte küfür etmeyelim, onu yapmayalım, bunu yapmayalım falan... Nihayetinde bir noktadan sonra patladım

ben, hatta Akaretler'e desteğe gelmemiz gerekiyordu. İlk taşı attığım gün, "Evet artık çok doğru bir şey yapıyorum." dediğim gündür. İlk taşı attığım gün. Çünkü böyle bir şey yok yani... Akaretler yokuşunda yaklaşık üç-dört bin tane insan, önde barikat, barikatın biraz gerisinde, polis sürekli gaz atıyor, sürekli gaz atıyor ve bunlar orada barışçıl bir şekilde bekliyorlar. Önde polise sürekli taş atan bir arkadaş, bir arkaya baktım, bir öne baktım en fazla 10-15 tane polis var. Bu mu yani? Barışçıl eylem dediğimiz bu mu? Orada durup gaz yemek mi veya işte tepki vermek bu mu? Hiç mantıklı gelmedi. Hemen oradan iki kaldırım söktük arkadaşla beraber. Bunlardan böyle güzel iri iri taşlar ürettik. Yaklaşık bir saat boyunca polisle sürekli olarak çatıştık. Benim için en doğru yaptığım iş oydu. Ve ondan sonra aktif olarak çatışmalara katılmak yani. (DM)

Meşru olma konusu birçok kez gündeme gelmiştir ve polise karşı şiddet içeren tepkinin uygunluğuyla ilgili sorunlar tartışılmıştır. Katılımcıların tamamı, polisle çatışmanın meşru olduğunu belirtmiştir.

Sonra Gezi'de ola ola, polis bana şiddet uyguladıkça benim daha çok gidesim geliyor... Ben biraz daha hümanist yaklaşarak polislerle konuşmaya çalıştım. Dedim ki neden böyle yapıyorsunuz? Bizim buradaki talebimiz ne biliyor musunuz? Onu anlatmaya çalıştım. Polis dedi ki siz vatan hainisiniz. Dedim ben vatanımı seviyorum, öyle bir derdim yok benim... (TKP -2)

Katılımcılar, genel olarak protestoya "katılma ihtiyacı" ya da polis şiddeti nedeniyle protestoda diğerleriyle birlikte bulunma ihtiyacı hissettiklerini de belirtmiştir.

Karşında müthiş bir organize güç var, silahlı kuvvet var. Senin elinde hiçbir şey olmamasına rağmen günlerce ona direniyorsun. Çok yorucu bir şey. Zihnen de çok yorucu fiziksel olarak da çok yorucu. Ama her gün çıkıyorsun, mesai gibi, yani sabah evden çıkıp gece 12'ye 1'e kadar alandaydık. Orada ne yaptın dersin, o saati geçirmekle hiçbir şey. Ama orada olmakla her şeyi yaptım. İşte o polisin bütün kendi taktiklerini değiştirmesi, işte her şeyi etkiledi. (SYKP)

Direnış Yoluyla Güçlenme

Gezi Parkı protestoları, birkaç gün süren polis-protestocu çatışmasına sahne olmuş (31 Mayıs-2 Haziran) ve bunun etkisi Beşiktaş semti çevresinde de sürmüştür. Polis gücünün Taksim bölgesi dışına yayılması sonrası, protestocuların Gezi Park'ındaki varlıkları ve eylemleri, polisin parka 15 Haziran sabahı erken saatlerdeki müdahalesine kadar devam etmiştir. Böylelikle, karşı karşıya gelinen polisle baş edebilme, açıkça bir güçlenme deneyimi olarak ifade edilebilir olmuştur. Öte yandan protestocular için direniş ve dayanışma içinde parkta bulunuyor olmak bile kendi başına birer güçlenme deneyimi olarak görünmektedir. Bireyin, daha önceki inanışlarından farklı olarak orada bulunuyor olması da otoriteler

tarafından güçlenme deneyiminin bir göstergesi olarak nitelendirilmiştir. “*Hani oradaki o gündüz olan işte bir yandan yoga yapan insanlar, öteki tarafta namaz kılan ve onun etrafında çember yapmış ateistler.. Bu mesela niye doğru hissettiriyordu; çünkü ortaklaşabildiğimizi gösteren bir şeydi.*” (HDP -1)

“Sen yoksan bir kişi eksiz” diye sloganlaştırılan hassasiyet, katılımcılarla yapılan görüşmeler boyunca da çok belirgin olmuştur. Bu söylem, bireyleri protestoya katılım için cesaretlendiren bir slogan haline dönüşmüş ve görüşmelerde farklı biçimlerde dile getirilmiştir. Katılımcılar sadece “orada bulunmayı” kendilerine düşen önemli bir görev olarak belirtirken bunun güçlenme duygusu sağladığını da belirtmişlerdir.

Bireysel olarak ne yapabildim? Herkesin büyük ihtimal yapabildiği kadar şey yapabildim. Yanımdaki birkaç insanı sürükleyip gazdan çıkarabildim. Ya da işte TOMA’ya verilemeyecek, kendini tatmin edecek ufak zararlar verilebilmiştir en fazla. Ama o, polisin gözünü korkutup onların da algısını değiştirmek en büyük kazançtır yani. Ben onu yaptım, herkes onu yaptı. (SYKP)

Bazı katılımcılar, güçlenme duygusu üzerine soru sorulduğunda, belirgin bir deneyime işaret etmezken yaşananların tamamını güçlenme deneyimi olarak değerlendirmişlerdir.

O kadar fazla doğru bir şey yaptığımı düşünüyordum ki ben hala Gezi Parkı’nda yaşamayı özleyordum. Kendimle o kadar gururluydum ki ben hayatımda belki de hiç o kadar gururlu olmadım, bir daha hayatım boyunca hatta o konuda işte kendime dövme yaptırıp falan filan ki işte yanımda taşıyabileyim o kadar gurur verici bir şeydi benim için. Başındansa yani başı derken polis müdahalesinden sonuna kadar orada olabilmek benim için çok değerliydi. (SDP -1)

Yeni Grupla Güçlenme Duygusu

Katılımcılar, güçlenme deneyiminin gelecek protestolara katılım isteklerini nasıl etkilediğini farklı yollarla tartışmışlardır. Bazı katılımcılar için bu durum, Gezi’de olduğu gibi, alanlardaki protestolarda polisle çatışmayı ve bu sefer bu deneyimi üyesi oldukları yeni grupla birlikte deneyimlemeyi içermektedir. “*Geçen 1 Mayıs eyleminde yine Taksim kapatılmıştı. Beşiktaş’tan yüründü daha çok, oradaki eylemde polise karşı verilen mücadele, Taksim’e çıkma hedefinin gerçekleştirilmesi için sergilenen kolektif eylemle beraber bütün bir mücadeleyi somutlaştırabilirim.*” (ÖK -2)

Diğerler katılımcılar, protestolara katılma isteğini yukarıdakinden farklı ifade etmiştir. Katılımcılardan biri, Gezi protestolarının diğer örgütlerle birlikte yeniden kolektif eyleme katılma isteği ile sonuçlandığını belirtmiştir.

Ben dedim ne yapabilirim, taşla tüfekle yapamayacağım. Gideyim okuluma, dergide mi yazarım, kendim

nasıl bir eğitim alabilirim bu konuda hangi sınıfa nereye yönleneceğim. Böyle dedim. Okuldaki forumlara vesaire katılarak kendimi eğitim sürecine aldım. Çünkü bir yanlış var ve bu yanlışın karşısında devlet kadar güçlü değilsin, kuvvetli değilsin ama bir bireysin. Ne yapabilirsin? Konuşabilirsin, yazabilirsin, okuyabilirsin, okuduğunu anlatabilirsin. Ben böyle düşündüm ve zaten bunun için de örgütlendim. (TKP -2)

Yukarıda da görüldüğü gibi, katılımcıların tamamı, yeni gruplarıyla edindikleri farklı biçimlerde güçlenme deneyimlerinden bahsetmişlerdir. Bazı katılımcılar, birbirine yakınlık duygusunun bu hissi yarattığını ifade ederken, diğerleri, ilk kez Gezi’de deneyimledikleri, yeni gruplarıyla polise karşı durmanın güçlenmeyi yarattığını belirtmişlerdir.

Gezi Ruhü Üzerine

Yazılı olarak tanımlanmamış olmasına rağmen, Gezi Ruhü kavramı, park ve devamındaki protestolarda görülen dayanışmayı ifade eden söylem olarak kullanılmış ve kullanılmaya da devam etmektedir. Gezi Ruhuna uygun davranışın nasıl olacağı sorulduğunda, farklı gruplardan gelen katılımcıların tanımları çok büyük ölçüde örtüşmektedir. Gezi Ruhü için tekrar edilen tanımlar, otorite karşıtı, özgürlükçü, kolektif, yardımsever ve ayrıştırıcı olmayan şeklinde sıralanmıştır. Katılımcılardan biri Gezi ruhunu tanımlamış ve beraberlik duygusunun nedenini protestocuların dayanışma yetisi üzerinden açıklamıştır.

Yani ruh olarak bu oluştu aslında. Birlik olmanın ne demek olduğu ruhu oluştu ya da acaba gitsem bana bir şey olur mu diye düşünmek yerine, eski zamanlardaki mesela 1 Mayısları hatırlayın, insanlar Gezi ruhundan sonra savaşmaya ya da o gaz kapsülüne alıştı. İnsanlar yani bağışıklık kazandı yanmıyoruz artık. O oluştu artık korkularımızı kırdık biraz. Bu Gezi ruhunun insan bileğiyle oluşmasını sağladı. Gezi ruhu dediğiniz bu yani aslında. (VİDA -1)

Bahsedildiği gibi, bazı katılımcılar Gezi ruhunu AKP’ye karşı gösterilen bir karşıtlık olarak tanımlarken, bu karşıtlığın asıl kapitalist sisteme bir karşıtlık olduğunu daha çok tekrarlamıştır:

Yani nasıl davranmalıdır biraz şey oluyor. Yani hani böyle üstten değerlendirmek istemiyorum tabi, ama özgür bir yaşamı yaratmak istiyorsak, işte var olan devlet düzenini, var olan kapitalist sistemin sömürüsüne karşı bir mücadeleyi oluşturmak istiyorsak bugünden, özellikle ezilenler arasında bu sistemin örgütlemeye çalıştığı bencillik, rekabetçi, hırs dolu o ilişki biçiminin, o iktidarlı ilişki biçiminin şimdiden yıkılması gerektiğini düşünüyoruz biz. O yüzden de bulunduğumuz alanlarda kendi örgütlülüğümüz, kendi kolektif uyumumuz içinde iktidarı, bencilliği, rekabeti, hırsı, bu ilişki biçimini şimdiden yok ediyoruz. O yüzden paylaşmanın, daya-

nışmanın çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Ve sadece paylaşmanın, dayanışmanın ekonomik olarak değil, aynı zamanda bir yaşamı beraberce sürdürmek noktasında, bir mücadeleyi omuz omuza verme noktasında da önemli olduğunu düşünüyoruz. (DAF)

Gezi Ruhunu ve Yeni Grup Üzerine

Katılımcılara Gezi Ruhunun karakteristiğiyle üyesi olunan yeni grubun ilkelerinin ne ölçüde örtüştüğü sorulduğunda “oldukça örtüşür” ve “tamamen örtüşür” gibi olumlu cevaplar alınmıştır. Grupların ilkeleri farklı tanımlanmış olsa da, algılanan Gezi Ruhunu tanımının örtüşmesi yeni grup içinde yüksek olmuştur. Bu durumu bir katılımcı şu şekilde açıklamaktadır: “Çok örtüşüyor, çok çok örtüşüyor. Hatta şu anda da onu yaşattığımı düşünüyorum, umarım da öyle devam eder.” (SYKP)

Bazı katılımcılar, Gezi Ruhunu bir gruba katılmış olma nedeni olarak göstermiştir. Gezi Ruhunu, bir katılımcı tarafından, yeni bir gruba ait olma duygusunu sağlayan nedenin kendisi olarak yorumlanmıştır.

Gezi ruhunu oluşturan şeyler, temel ilkeler sanırım yani zaten bu ilkeler olmasa Gezi ruhu da benim ruhum da olmazdı, yani bizi de her şeyi içinde barındırıyordu, işte Gezi’yi de bu yüzden çok sevdim, işte Nor Zartok’u da içinde barındırıyordu. Bu yüzden Gezi’yi çok sevdim, bu yüzden kendimi Gezi’ye ve Nor Zartok’a ait hissediyorum. (NZ)

Bir diğer katılımcı da benzer deneyimini şu şekilde özetlemiştir:

Mesela çimlerde oturup konuşmak VİDA’yla beraber, bende mesela çok böyle Gezi flashbackleri⁴ oluştu. Ya da ne bileyim, böyle herhangi bir problem olduğu zaman herkes işini bırakıp anında böyle hemen ne yapıyoruz, herkes bir görev dağılımı ve ona göre hareket etme şeklinde. O anlarda mesela çok Gezi’yi yaşıyormuş gibi hissettim biraz. (VİDA -1)

Özellikle, katılımcılardan biri Gezi ruhuyla üyesi olduğu grupla Gezi’deki diğer protestocular arasında çarpıcı bir ilişki kurmuştur. Gezi ruhunun sağladığı kapsayıcı ilkelerin herkesi bir çatı altında toplamasından çok, bir Müslüman olarak, Gezi ruhunu farklı grup üyelerini birbirlerinin ilkelerini anladığı bir platform olarak tanımlamıştır.

Orada kimler vardı? Sosyalistler vardı. Sosyalistler bugün ne için uğraşıyorlar, sosyalizm ismi altında ve sosyalist örgütler ismi altında niye örgütleniyorlar? Gelir adaletsizlikleri için örgütleniyorlar, ekonomik, ondan sonra işte doğa katliamları yüzünden örgütleniyorlar. Baktığımız zaman onların yaptığı iş, belki dinle aralarında bir mesafe var ama tamamen dine, İslam’a uygun işler yapıyorlar, kendileri farkında değiller... Hani peygamberimizin bir hadisinde geçer, “Kıyametin beş dakika sonra kopacağını bilerseniz, elinizdeki fidanı di-

kiniz.” der. Böyle bir sözü vardır peygamberin. Orada yapılan tepki tamamen bize göre, İslami bir tepkidir, dine uygun bir tepkidir. Herhalde bugün, Hazreti Muhammed yaşıyor olsaydı, Gezi Parkı’nın barikatlarında olurdu. (DM)

Güçlenme ve Gezi Sonrası Gelecekteki Eylemlere Katılım

Güçlenme konusu tartışılırken, katılımcılar bireysel deneyimlerinden bahsetmişlerdir, bununla birlikte ayrıca Gezi’nin siyasal alanda da genel bir değişim yarattığını vurgulamışlardır. “Hali hazırda benim gibi birçok insan içinde belli bir karışık görüş barındırıp da kendini konumlandırmaya çalışıyor ise bu bir yol gösterici oldu. Önümüzdeki tarih için bir kilit taşı oldu. Bu kilit taşına basan insanların önüne bir sürü yol çıktı.” (TKP -1)

Katılımcılar, Gezi’yi daha büyük bir toplumsal değişim yaratan bir olgu olarak algılamışlardır. Protestoların anlık getirilerinden çok, Gezi’nin geleceği etkileyeceği tarif edilmiş, daha çok uzun vadeli etkilerinden bahsedilmiştir.

Gezi komple bugünü değiştirdi ve yarının tohumlarını attı. Yani çok örgütsüz çok eğitimsiz ve çok dağınık gruplar ama bu grupların içinde bu tadı unutmayacak insanlar var ve bu insanlar yarın öbür gün iktidar olacaktır. Yani er ya da geç barış kazanacak, durduramaz çünkü dünyanın gidişi böyle. (AKM -1)

Başka bir katılımcı da benzer şekilde Gezi’nin uzun soluklu etkilerinden, örneğin belirli bir oluşumda birleşebilme ihtimalinden, bahsetmiştir:

Ondan sonra sonuçta yani İstanbul gibi bir metropolde ondan sonra yani fikri olarak daha önce hiç yan yana gelmemiş insanların bir araya gelmesi de oldukça etkili bir şeydi. Ya bu aslında belki ileride hani bu ruh tekrar canlandığı zaman bir birleşim, bir birleşme tabanının oluşabileceğini düşünüyorum aslında. (SDP -2)

Katılımcılar özellikle Gezi Ruhunun gelecekte de süreceğini ifade etmişlerdir. Birçoğu, yukarıda ifade edildiği gibi, Gezi Ruhunun üyesi oldukları grup için devam edeceğini belirtmişlerdir. Diğerleri, Gezi Ruhunu yeni gruplar aracılığıyla veya bu grupların katılım çağrısıyla (örn., yukarıda değinilen Birleşik Haziran Hareketi) bulduğunu iletmıştır. Fakat genel olarak, katılımcılar Gezi’de deneyimlediklerinin aynısını veya bir benzerini gelecekte de deneyimleyeceklerine olan inancını dile getirmiştir.

Tartışma

Yukarıda da belirtildiği üzere mülakat sorularının 1) protestoların etkililiği, 2) bireylerin protesto süresince hissettiği güçlenme ve 3) bu hissin yeni katıldıkları siyasi örgütlerde de devam etmesi 4) Gezi Ruhunu ve yeni örgütlerinin ilkelerinin örtüşmesi olmak üzere dört temel

4 Geçmiş gösteren sahne.

odak noktası vardı. Mülakat soruları hazırlanırken, protestoların bütünlüklü bir değişim getirip getirmediğini, bireysel güçlenme deneyimlerinin bireyin kendisini nasıl değiştirdiğini ve protestoların “ruhu”nun yeni grupta sürdürülüp sürdürülmediğini anlamak ve açıklamak amacı güdülmüştür.

Katılımcılara protestonun etkililiği hakkındaki fikirleri sorulduğunda, vurgu yaptıkları nokta protestonun sağladığı kısa dönemli kazanımlar olmamıştır. Birçok talep içinden, “Gezi Parkı’nın olduğu gibi kalması” şeklindeki sadece tek bir talebin gerçekleşmiş olmasına karşın, katılımcılar protestoların büyük ölçüde etkili olduğunu hissetmiştir. Odaklandıkları noktalar daha çok devam eden olumsuzluklar hakkında farkındalık ve protesto sonrası artmış olan (bireysel) politikleşme olmuştur. Bu nedenle, protestonun etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Detaylandırılmış Sosyal Kimlik Modeli (*Elaborated Social Identity Model*, ESIM; Drury ve Reicher, 2000; Reicher, 1996a, 1996b, 2001; Stott ve Reicher, 1998), kitlesel olayları karşıt gruplar üzerinden çerçevelemekte ve ayrıca kimlik gelişimini gruplar arası dinamiğin bir fonksiyonu olarak incelemektedir. Protestolar sürecindeki güçlenme deneyimi ESIM’de ve sosyal psikoloji alanında yapılan diğer araştırmaların da gösterdiği gibi (Acar ve Uluğ, 2016; Drury ve Reicher, 2000; Reicher, 1984) ortaya konulan argümanlarla benzerlik göstermiştir. Polisle karşı karşıya gelenler, kendilerini polis şiddetinin bir şekilde üstesinden gelmiş olarak hissetmiş ve bu deneyimi kendilerini güçlendirici bir deneyim olarak tanımlamışlardır.

Ayrıca, parktaki direniş, geleneksel protesto algısının ötesinde tanımlanmıştır. ESIM’de ayrıntılı olarak tarif edilmemesine karşın park direnişi ve bu süreçte gösterilen dayanışma, katılımcıların güçlenme deneyimine katkıda bulunmuştur. Katılımcılar parkta bulunmayı –diğerleriyle bir arada olmayı– güçlenme deneyimi olarak tanımlamışlardır. Direnişin kendisi ve polise karşı direnilen eylemler, otoriteye karşı güç göstermek argümanlarıyla birlikte ele alındığında; ESIM’de savunulan güçlenme deneyimleriyle paralellik gösterdiği de görülmektedir.

Gezi Ruhu ve üyesi olunan yeni grubun örtüşmesiyle ilgili sorulan sorular yeni bir grup seçerken protestolar süresince oluşmuş bütünlendirici bir kimliğin etkili olup olmadığını anlamayı amaçlamıştır. Gezi Ruhu, gruplarca benzer şekilde tanımlanmıştır. Üyesi oldukları grupların ilkeleri arasındaki bariz farklılıklardan bahsetmelerine karşın Gezi ruhunun ne ölçüde kendi gruplarıyla örtüştüğü sorusu sorulduğunda, katılımcılar büyük ölçüde örtüştüğünü belirtmiştir. Bu sebeple Gezi ruhuyla kurulan bağın yeni grup seçiminde anlamlı bir etki yarattığı düşünülebilir.

Genel Tartışma

Bu çalışmanın temel amacı, Gezi Parkı eylemlerine İstanbul’da katılan protestocuların deneyimleri üzerinden etkililik, protestocularla özdeşleşmek ve güçlendirmenin, kimlik ve kolektif eyleme katılım üzerindeki etkisini anlamaktır. İlk çalışmada, Gezi Parkı protestolarına daha önceden herhangi bir siyasi örgüte üye olmayan katılımcıların etkililik, özdeşleşme ve bu iki değişkenin katılım ve Gezi Ruhuna inanışına bakılmıştır. İkinci çalışmada ise, protestocuları nelerin güçlendirmiş hissettirdiği ve bu güçlenme hissini 1) protesto sonrası yeni bir siyasi partiye/örgüte katılımdaki rolü ve 2) üyesi olunan yeni gruplarla ve kimliklerle protestoya katılımın sürdürülmesi arasındaki ilişkisi araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçları protestocular, polis gibi dış gruplar ve protestonun “objektif” ve “subjektif” sonuçları arasındaki ilişkiyi, güçlenmenin deneyimlenip deneyimlenmediğini, bu deneyimin kimliği hangi durumlarda ve daha sonra nasıl etkilediğini veya değiştirdiğini anlamaya yardımcı olmuştur.

Etkililik ve Özdeşleşme

Birinci çalışmada etkililik algısının bireyin protestolar sonrası herhangi yeni bir siyasi örgüte katılımını etkileyip etkilemeyeceği incelenmiştir. Etkililik ve gelecekte bir siyasi örgüte katılım arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu bulgu, sosyal kimlikle ilintili kolektif eylem kuramları bağlamında gelecekte bir siyasi örgüte katılım için etkililik yerine güçlenmenin daha etkin bir rol oynayabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

İkinci çalışma bağlamında, protestolar somut değişimler sağlamamasına rağmen katılımcıların protestoların çok büyük ölçüde başarılı olduğunu hissetmeleri de aynı çıkarımı destekler niteliktedir. Böylelikle toplumsal değişimin sadece toplumsal hareketin gücüyle değil, bireylerin üyesi oldukları eylemle özdeşleşme kurmalarının güçlenme hissi sağlaması yoluyla da gerçekleştiği anlaşılmaktadır (örn, protestocu olarak özdeşleşme; van Zomeren, Postmes, Spears ve Bettache, 2011). Güçlendirme ve sosyal kimlik arasındaki ilişki üzerinden kolektif eyleme katılım, var olan sosyal kimliği merkezileştirebilir ve hatta bu kimliği dönüştürebilir. Protesto süresince yaşanan güçlendirme ve sosyal kimlikteki sonradan olan merkezileşme yahut dönüşme, arasındaki bağı daha detaylı anlamak için daha kapsamlı sosyal psikolojik analizlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Örgütlenme Yoluyla Ortaya Çıkan Güçlenme Deneyimleri ve Politikleşme Süreci

İkinci çalışmanın sonuçlarına göre, etkililik, örneğin Gezi Parkı’nın park olarak kalması gibi sadece amaca yönelik objektif değişimin gerçekleşmesi olarak değil, aynı zamanda protestoların bireyi politikleşirmesi

gibi daha subjektif bir değişim olarak da tanımlanabilir. ESİM’de ortaya konulan argümanlarla paralel olarak (Drury ve Reicher, 2000; Drury ve Reicher, 2005), polisle karşı karşıya gelme deneyimi yaşayan protestocular bu deneyimin kendisinin protestolarda yer alan diğer protestocuları anlamının yeni bir yolu olduğunu ifade etmişlerdir. ESİM’de de açıklandığı gibi protestolar sırasında yeni ortaya çıkan normlar (örn, Gezi Ruhu) bireylerin polise karşı birlikte mücadele etmesiyle şekillenmiştir. Özellikle, polisle başarılı mücadele veya polisi Taksim bölgesinden uzakta tutabilme gibi çıktılar, protestocuların gözünde bu davranışları daha meşru kılmıştır.

Mülakat çalışmasının bulguları, polisle karşı karşıya gelmenin ötesinde, hükümetin geri almak için çeşitli girişimlerde bulunduğu ve beklenenin dışında davranışlarla karşılaştığı (örn, ortaklaşa yaşam, alışveriş ortamının azlığı, karar verme komutasında ast üst olmayışı), direniş sahne olan parkta bulunmanın veya günlük aktivitelere katılımın kendisinin de en az polisle karşı karşıya gelme deneyimi kadar bir güçlendirme sağladığına işaret etmektedir. Bu sonuç da ESİM’i destekler nitelikte bir sav olup, protestocular için güce karşı mücadelede sokaklardaki aktörlerden ve sokakta yaşananlardan öte bir anlam içermektedir.

Ayrıca katılımcılar tarafından seçilen yeni grupları değerlendirmedeki önem, katılımcıların Gezi Ruhu kavrayışları ve bu kavrayışın yeni grubun ilkeleriyle örtüşmesinde yatıyor görülmektedir. Gezi Ruhu pek çok ve birbirinden farklı gruplar tarafından benzer şekilde tanımlanmıştır. Bu gruplar kendi gruplarını tanımladıkları zaman, kullandıkları dil grubun ideolojik ilkelerine odaklanmakta ve burada da bu gruplar içerisinde farklı bakış açıları açık bir şekilde görülebilmektedir. Fakat katılımcılara, üyesi olduğu grupla ve Gezi ruhu arasındaki örtüşme sorulduğunda, katılımcıların çoğu ikisinin de yüksek oranda birbiriyle örtüştüğünden bahsetmiş, hatta bazı katılımcılar tamamen örtüştüğünü belirtmiştir.

Kısıtlılıklar ve Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler

Mayıs 2013’te başlayan Gezi Parkı protestolarının üzerinden üç yıldan fazla bir süre geçmiştir. Protestoların bitmesiyle, bir siyasi parti (örn, Gezi Partisi) ve sol eğilimli çeşitli örgütlenmeler (örn, Sol Cephe ve Birleşik Haziran Hareketi) oluşmuştur. Bu örgütlenmelerin ortak görüşü, Gezi ruhunun insanlar için “dâhil olma” ve “örgütlenme” anlamına geldiği yönündedir. Bu durum bize “dâhil olma” ve “örgütlenme” konularında bilgi sağlasa da, politikleşmenin etkisinin ne kadar sürdüğüne dair çalışmalar mevcut değildir ve bunun gelecekteki protestoları ne ölçüde etkileyeceği de bilinmemektedir. Bu sebeple gelecekteki çalışmalar protestoya katılımın uzun vadedeki etkilerine odaklanabilir (ayrıca bkz. Uluğ ve Açar, 2017).

Bu çalışmanın sonuçları üzerine sorulması gereken diğer bir soru da güçlenmenin hangi boyutunun genellenebileceği sorusudur. Örneğin, tek yönlü bir protestodaki tek bir konu üzerine edinilen güçlenme deneyiminin, gelecekteki farklı yönde ve konularda olan protestolar üzerinde etkisi olacak mıdır? Farklı amaçlarla gerçekleşen çeşitli kolektif eylemlere katılma isteğini ve kimlik üzerinde hangi çeşit güçlenmenin ne derece etkili olduğunu anlamak adına, kolektif eylem davranışının başlangıcı ve sürdürülmesi üzerine daha çok çalışma yapılması, bu çalışmanın sonuçlarıyla Gezi sonrası yaşanan başka protestolara katılım ilişkisinin daha iyi anlaşılmasına da katkı sağlayacaktır. Ayrıca, bu çalışmadaki değişkenlerin kategorik olduğundan ve çalışmada Gezi Ruhunun da operasyonel tanımının yapılmadığından bir kısıtlılık olarak bahsetmekte fayda vardır çalışmanın bir. Gelecek çalışmalarda daha yapılandırılmış, psikometrik özellikleri kanıtlanmış ölçüm araçlarıyla bu kavramların ölçülmesi gerekmektedir.

Arap Baharı ve 2011’deki Wall Street’i İşgal Et Hareketi’nden (*Occupy Wall Street*) bu yana, küresel olarak gerçekleşen toplumsal ayaklanmalar daha çok dikkat çekmeye başlamıştır. Bu tip olaylar dünyanın her yerinde devam ettiğine göre, kolektif eylemlerin nasıl ve neden başladıkları ve bireyin kendini bu olaylarda nasıl konumlandığı gibi soruların cevapları büyük önem arz etmektedir. Yukarıda da değinildiği gibi, protesto süresince yaşananlar örneğin protestocuların kendi yaşamlarına olan bakış açılarının değişmeye başlaması gibi protestocuların hayatlarının farklı yönlerini bir şekilde etkilemiştir. Protestocular daha önce dış-grup (öteki grup) üyesi olarak gördükleri kişileri artık iç-grup üyesi olarak görmeye başlamıştır ve polis gibi mevcut durumu devam ettirenler ise dış-grubun temsilcisi haline gelmiştir. Bu nedenle bireylerde bu değişiklikleri yaratan deneyimleri anlamak, hem toplumsal hareketlerin nasıl başlayıp devam edeceğini hem de toplumdaki gruplar arası dinamiklerin nasıl hızlıca değişebileceğini daha iyi anlamamızı sağlayabilir. Politikleşmenin ve örgütlenmenin nasıl ortaya çıktığını ve sürdürüldüğünü anlamak, devletlerin ve halkların nasıl bir etkileşimde bulunduğunu anlamamızı sağlayacak ve bu etkileşimlere dayanan kalıcı bir sosyal değişimin nasıl sağlanabileceği üzerine derinlemesine bir bilgi de verecektir.

Kaynakça

- Abrams, D. ve Hogg, M. A. (2010). Social identity and self-categorization. J. F. Dovidio, M., Hewstone, P. Glick, ve V. Esses (Ed.), *The SAGE handbook of prejudice, stereotyping and discrimination* içinde (179-194). London, UK: SAGE Publications.
- Acar, Y. G. ve Uluğ, Ö. M. (2015). Becoming us without being one: A social psychological perspective on the Gezi Park protesters and negotiating levels of identity. G. Koç ve H. Aksu (Eds.), *Another brick in the barricade: The Gezi Resistance and its aftermath* içinde (34-54). Bremen, Germany: Wiener Verlag für Sozialforschung.
- Acar, Y. G. ve Uluğ, Ö. M. (2016). Examining prejudice reduction through solidarity and togetherness experiences among Gezi Park activists in Turkey. *Journal of Social and Political Psychology*, 4, 166-179.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman & Co.
- Bandura, A. (2000). Exercise of human agency through collective efficacy. *Current Directions in Psychological Science*, 9, 75-78.
- Baysu, G. (2017). Gezi Protestolarına Katılanların Politik Profilleri ve Demokratik Tutumları. *Türk Psikoloji Yazıları*, Toplum, kimlik siyaset: Sosyal psikolojik yaklaşımlar özel sayı.
- Baysu, G. & Phalet, K. (basımda). Beyond Muslim identity: Opinion-based groups in the Gezi Park protest. *Group Processes and Intergroup Relations, Culture and Collective Action* special issue
- Cocking, C. ve Drury, J. (2004). Generalization of efficacy as a function of collective action and intergroup relations: Involvement in an anti-roads struggle. *Journal of Applied Social Psychology*, 34, 417-444.
- Di Giacomo, J. P. (1980). Intergroup alliances and rejections within a protest movement (Analysis of the social representations). *European Journal of Social Psychology*, 10, 329-344.
- Drury, J., ve Reicher, S. (1999). The intergroup dynamics of collective empowerment: Substantiating the social identity model of crowd behaviour. *Group Processes and Intergroup Relations*, 2, 1-22.
- Drury, J., ve Reicher, S. (2000). Collective action and psychological change: The emergence of new social identities. *British Journal of Social Psychology*, 39, 579-604.
- Drury, J., ve Reicher, S. (2005). Explaining enduring empowerment: A comparative study of collective action and psychological outcomes. *European Journal of Social Psychology*, 35, 35-58.
- Drury, J., & Reicher, S. (2009). Collective psychological empowerment as a model of social change: Researching crowds and power. *Journal of Social Issues*, 65(4), 707-725.
- Drury, J., Cocking, C., Beale, J., Hanson, C., ve Rapley, F. (2005). The phenomenology of empowerment in collective action. *British Journal of Social Psychology*, 44, 309-328.
- Grant, F., ve Hogg, M. A. (2012). Self-uncertainty, social identity prominence and group identification. *Journal of Experimental Social Psychology*, 48, 538-542.
- Graziano, A. M., ve Raulin, M. L. (2004). *Research methods: A process of inquiry*. Boston, MA: Pearson.
- Hains, S. C., Hogg, M. A., ve Duck, J. M. (1997). Self-categorization and leadership: Effects of group prototypicality and leader stereotypicality. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23, 1087-1100.
- Hogg, M. A., ve Abrams, D. (1988). *Social identifications: A social psychology of intergroup relations and group processes*. London & New York: Routledge.
- Hogg, M. A. (2006). Social identity theory. P. J. Burke (Ed.), *Contemporary social psychological theories* içinde (111-136). Palo Alto, CA: Stanford University Press.
- Hogg, M. A., ve Hains, S. C. (1996). Intergroup relations and group solidarity: Effects of group identification and social beliefs on depersonalized attraction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 295-309.
- Hogg, M. A., Hains, S. C., ve Mason, I. (1998). Identification and leadership in small groups: Salience, frame of reference, and leader stereotypicality effects on leader evaluations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 1248-1263.
- Klandermans, B. (1997). *The Social Psychology of Protest*. Oxford, UK: Blackwell.
- Klandermans, B., Sabucedo, J. M., Rodriguez, M. ve De Weerd, M. (2002). Identity processes in collective action participation: Farmers' identity and farmers' protest in the Netherlands and Spain. *Political Psychology*, 23, 235-251.
- Klandermans, B. (2002). How group identification helps to overcome the dilemma of collective action. *American Behavioral Scientist*, 45(5), 887-900.
- Le Bon, G. (1895, trans. 1947). *The crowd: A study of the popular mind*. London: Ernest Benn.
- Le Bon, G. (1907, trans. 1908). *L'évolution des forces [The evolution of forces]*. London: Kegan, Paul, Trench, Trübner & Co.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. London: Sage.

- Odağ, Ö., Uluğ, Ö. M., ve Solak, N. (2016) "Everyday I'm çapulung": Çapulcu identity and collective action through social network sites in the Gezi Park protests. *Journal of Media Psychology*, 28, 148-159.
- Rappaport, J. (1987). Terms of empowerment/exemplars of prevention: Toward a theory for community psychology. *American Journal of Community Psychology*, 15,121-148.
- Reicher, S. (1984). The St Paul's 'riot': An explanation of the limits of crowd action in terms of a social identity model. *European Journal of Social Psychology*, 14, 1-21.
- Reicher, S. (1987). Crowd behaviour as social action. In Turner, J., Hogg, M., Oakes, P., Reicher, S., & Wetherell, M., *Rediscovering the social group: A self-categorization theory* (pp. 171-202). Oxford, England: Blackwell.
- Reicher, S. (1996a). Social identity and social change: Rethinking the context of social psychology. In W. P. Robinson (Ed.), *Social groups and identities: Developing the legacy of Henri Tajfel* (pp. 317-336). London: Butterworth.
- Reicher, S. (1996b). 'The Battle of Westminster': Developing the social identity model of crowd behaviour in order to explain the initiation and development of collective conflict. *European Journal of Social Psychology*, 26, 115-134.
- Reicher, S. D. (2001). Crowds and Social Movements. M. A. Hogg ve S. Tindale (Ed.), *Blackwell handbook of social psychology: Group processes* içinde (182-208). Oxford, UK: Blackwell Publishing.
- Reicher, S. D. (2004). The psychology of crowd dynamics. In M. Brewer. & M. Hewstone, M. (Eds.) *Self and Social Identity* (pp. 182-208). Oxford, England: Blackwell Publishing.
- Reicher, S. D, ve Stott, C. (2011). *Mad mobs and Englishmen? Myths and realities of the 2011 riots*. London: Constable & Robinson Ltd.
- Sampson, R., Raudenbush, S., ve Earls, F. (1997). Neighborhoods and violent crime: a multilevel study of collective efficacy. *Science*, 277, 918-924.
- Simon, B. ve Klandermans, B. (2001). Towards a social psychological analysis of politicized collective identity: Conceptualization, antecedents, and consequences. *American Psychologist*, 56, 319-331.
- Stott, C. J., ve Reicher, S. (1998). Crowd action as intergroup process: Introducing the police perspective. *European Journal of Social Psychology*, 26, 509-529.
- Tajfel, H., ve Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. W. G. Austin ve S. Worchel (Ed.), *The social psychology of intergroup relations* içinde (33-47). Monterey, CA: Brooks-Cole.
- Turner, J. (1985). Social categorization and the self-concept: A social cognitive theory of group behaviour. E. J. Lawler (Ed.), *Advances in group processes* içinde (77-122). Greenwich, CT: JAI Press.
- Turner, J. (1991). *Social influence*. Milton Keynes, England: Open University Press.
- Turner, J. (1999). Some current issues in research on social identity and self-categorization theories. B. Doosje, N. Ellemers ve R. Spears (Ed.) *Social Identity* içinde (6-34). Oxford, England: Blackwell Publishing.
- Turner, J., Hogg, M., Oakes, P., Reicher, S., ve Wetherell, M. (1987). *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Oxford, England: Blackwell Publishing.
- Turner, J., Oakes, P. J., Haslam, S. A., ve McGarty, C. (1994). Self and collective: cognition and social context. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20, 454-465.
- Uluğ, Ö. M. ve Acar, Y. G. (2014). *Bir olmadan biz olmak: Farklı gruplardan aktivistlerin göziyle Gezi Direnişi*. Ankara, Türkiye: Dipnot Yayınları.
- Uluğ, Ö. M. ve Acar, Y. G. (2015). 'We are more than alliances between groups': A social psychological perspective on the Gezi Park protesters and negotiating levels of identity. I. David ve K. F. Toktamış (Ed.) *Everywhere Taksim: Sowing the seeds for a new Turkey at Gezi* içinde (77-89). Amsterdam, Netherlands: Amsterdam University Press.
- Uluğ, Ö. M. ve Acar, Y. G. (2017). What happens after the protests? Understanding protest outcomes through multi-level social change. Makale yayınlanması için gönderilmiştir.
- van Zomeren, M., Postmes, T., ve Spears, R. (2008). Toward an integrative Social Identity Model of Collective Action: A quantitative research synthesis of three socio-psychological perspectives. *Psychological Bulletin*, 134, 504-535.
- van Zomeren, M., Postmes, T., Spears, R. ve Bettache, K. (2011). Can moral convictions motivate the advantaged to challenge social inequality? Extending the social identity model of collective action. *Group Processes & Intergroup Relations*, 14, 735-753.

Ek-A.*2. Çalışmanın katılımcıları*

#	Katılımcı	Örgüt	Yaş	Cinsiyet
1	AKM 1	Antikapitalist Müslümanlar	29	Erkek
2	AKM 2	Antikapitalist Müslümanlar	26	Erkek
3	DAF	Devrimci Anarşist Faaliyet	26	Kadın
4	DG	Devrimci Gençlik	23	Erkek
5	Dİİ 1	Devrimci İletişim ve Çağrı Merkezi Çalışanları Sendikası	31	Erkek
6	Dİİ 2	Devrimci İletişim ve Çağrı Merkezi Çalışanları Sendikası	26	Erkek
7	Dİİ 3	Devrimci İletişim ve Çağrı Merkezi Çalışanları Sendikası	29	Kadın
8	DM	Devrimci Müslümanlar	35	Erkek
9	FK	Fikir Kulübü	23	Erkek
10	HDP 1	Halkların Demokratik Partisi	27	Kadın
11	HDP 2	Halkların Demokratik Partisi	24	Kadın
12	İDP	İşçi Demokrasisi Partisi	24	Kadın
13	İFK	İstanbul Feminist Kolektif	27	Kadın
14	NZ	Nor Zartonk	18	Kadın
15	Occupy CHP	Occupy Cumhuriyet Halk Partisi	35	Erkek
16	ÖK 1	Öğrenci Kolektifleri	21	Erkek
17	ÖK 2	Öğrenci Kolektifleri	20	Erkek
18	SDP 1	Sosyalist Demokrasi Partisi	24	Erkek
19	SDP 2	Sosyalist Demokrasi Partisi	24	Erkek
20	SYKP	Sosyalist Yeniden Kuruluş Partisi	21	Kadın
21	TKP 1	Türkiye Komünist Partisi	23	Erkek
22	TKP 2	Türkiye Komünist Partisi	21	Kadın
23	TKP 3	Türkiye Komünist Partisi	22	Erkek
24	VİDA 1	Viva la VİDA	24	Erkek
25	VİDA 2	Viva la VİDA	23	Erkek

Summary

What Happened After Gezi? The Role of Empowerment, Politicization, and Organizing in Collective Action

Yasemin Gülsüm Acar

Özyeğin University

On May 28, 2013, a small number of people began gathering in Gezi Park when bulldozers arrived to start cutting down trees. Police responded with what was considered by many to be excessive force over the following days, and many people – in total estimates over 3.5 million – took to the streets in cities across the country in solidarity as well as to raise their voices regarding plans for the park. Participating in protest gives actors the opportunity to actualize their identities (Drury & Reicher, 1999), which can boost efficacy (Cocking & Drury, 2004) and a sense of psychological empowerment (Drury & Reicher, 2000, 2005). The goal of this research, therefore, is to discuss collective action, focusing specifically on its antecedents and the issue of efficacy and how it has been interpreted in the social identity literature as empowerment.

Social identity theory (e.g., Tajfel & Turner, 1979; Turner, 1985) proposed the concept of social identity, which is the part of the self-concept derived from our membership in social groups. A social identity defines individual category members in ideological terms. People in any given situation behave as expected based on their group membership. Thus, context defines the set of norms according to which individuals behave. The importance of context is emphasized in the elaborated social identity model (ESIM) of crowds (Drury & Reicher, 2000), which frames crowd events as intergroup encounters, examining identity development as a function of intergroup dynamics (cf. Di Giacomo, 1980).

This is especially relevant in the Gezi Park context, where, during the protests, a normative behavior set was created, referred to as the “Gezi Spirit” (*Gezi Ruhu*). People carrying the Gezi Spirit are colloquially understood to embody the spirit of the protests, a notion that continues to be recognized even after the protests have ended.

Empowerment can be defined as a social-psychological state of confidence in one’s ability to challenge existing relations of domination (Drury & Reicher, 2005). If the feeling of empowerment endures beyond

the collective action itself, it has the ability to affect participants’ personal lives and motivate involvement in further collective action.

Overview of the Studies

This paper reports two studies examining the role of efficacy and empowerment through collective action in creating and maintaining new identities, using the Gezi Park protests as the collective action context.

STUDY ONE

Study 1 was an online survey investigating engagement in future organization with a focus on normative behavior at Gezi (labeled “Gezi Spirit”) and on subsequent organization, the relationship between perceived efficacy and identification, and the impact of participation in the protests on future engagement.

Method

Participants and Design

Participants ($N = 303$; 110 males, with a mean age of 28.98) were recruited through social media and personal contacts to participate in an online survey based on experiences during the Gezi Park protests.

Procedure

Participants were asked questions regarding the protests, including how they first heard about them, their location and reason for the protest. Participants were then asked whether they believed the Gezi Park protests were effective (Yes/No). They then received three protester identification measures based on group identification items adapted from Hains, Hogg, and Duck (1997). In addition, participants were asked if they believed the Gezi Spirit exists and to describe how they believed an individual with the Gezi Spirit should behave. Participants were then asked if they had joined a political group or organization after the Gezi Park protests.

Results

There were two predictor variables (perceived efficacy and protester identity), two background variables (age and gender), and four outcome variables: existence of a Gezi Spirit, joining a political organization, the impact of Gezi in joining the new organization, and the overlap of the new group with the Gezi Spirit. Data were analyzed through hierarchical multiple regression.

Belief in the Gezi Spirit

Binomial logistic regression was computed using protester identification and perceived efficacy to predict whether participants believed in the Gezi Spirit. As predicted, the more strongly people identified as a protester, the greater the odds that they would report belief in the Gezi Spirit. For every point higher in protester identification, the odds of believing in the Gezi Spirit increased by a factor of 1.67, Wald $\chi^2(1) = 18.31, p < .001$. The model explained 27.7% (Nagelkerke R^2) of the variance in belief in the Gezi Spirit.

Joining a Group After Gezi

Binomial logistic regression was performed using protester identification and perceived efficacy to predict whether participants went on to join a new political organization after Gezi. No significant effects were found, though it should be noted that overall, only 27 participants stated that they joined a political organization after Gezi.

The Gezi Spirit and Overlap with the New Organization

Hierarchical linear regression was employed to predict the overlap of the Gezi Spirit with the new organization. In the model, Step 1 included age and gender and Step 2 included perceived efficacy and protester identification, and Step 3 included the interaction term of efficacy and identification. Perceived efficacy was not significant, $p = .26$. Protester identification was significant, $F(5, 24) = 3.03, p = .05$. On average, higher ratings on protester identification were related to higher ratings on overlap, such that those who scored 1 point higher on protester identification scored about .46 points higher on overlap, $t(24) = 2.06, p = .05$. Interaction terms were not significant.

Gezi and Its Importance in Joining the New Organization

At Step 1, age and gender were entered into the model. Gender was significantly associated with overlap, $p = .02$. At Step 2, perceived efficacy and protester identification were entered into the model. Efficacy was not significant, $p = .78$. Protester identification was significant, $F(5, 23) = 10.29, p < .001$. On average, higher ratings on protester identification were related to higher ratings on importance, such that those who scored 1 point higher on protester identification scored about

.89 points higher on importance, $t(23) = 4.41, p < .001$. Interactions, included in the model at Step 3, were not significant.

Discussion

Study 1 examined the relationship between perceived efficacy, protester identification, and decisions to organize post-Gezi. Protester identification had a significant relationship with belief in the Gezi Spirit. Protester identification also significantly determined the importance of Gezi in joining a new organization, as well as the degree of overlap between the Gezi Spirit and the new organization.

STUDY TWO

Study 2 interviews were conducted with participants who protested in the Gezi Park protests as individuals and later made the decision to join a political group or organization. Questions focused on feelings of empowerment, normative behavior during the protests, and joining a political party or organization post-Gezi. Study 2 also explored the relationship between the Gezi Spirit and the principles of the group that individuals subsequently joined.

Method

Participants and Design

Recorded interviews were conducted with 14 males and 11 females ages 18 to 35, with most (22) under the age of 30. All participants participated in the Gezi Park protests and subsequently joined a political group, party, or organization.

Results

Efficacy and Politicization

Participants mentioned that the protests changed the way individuals thought about politics. As time went on, coalitions among leftist parties formed, also calling on the Gezi Spirit as the reason to do so. Some described a need to bring the Gezi Spirit to their own political parties, and saw Gezi as a means to bring about change to an existing, albeit stagnant, organization.

Police Conflict Experiences

For many, the Gezi Park protests functioned as the first real contact with police as a protester. Contact with police functioned as a way to see oneself less as an individual and more as part of the crowd. There was further evidence that participants' perceptions of the in-group (i.e., other protesters) and the outgroup expanded to include not just police, but also representatives of the state or government.

Empowerment at Gezi

Most participants cited direct conflict experiences with police and discussed the empowerment felt through those experiences. Also, while overcoming police through direct conflict was indeed an empowerment experience, occupying the park and living communally was in and of itself a means of empowerment.

On Feeling Empowered with the New Group

Participants also discussed different ways that their empowerment experiences impacted their willingness to engage in future protest. All participants described empowerment experiences with the new group, albeit in different forms.

On the Gezi Spirit

When asked how a person who embodied the Gezi Spirit should behave, participants from all different groups had highly overlapping descriptions. The most often repeated descriptions referred to the Gezi Spirit as anti-authority, liberal (pursuing freedom), collective, helpful, and non-discriminatory.

The Gezi Spirit and the New Group

When asked to what degree the characteristics of the Gezi Spirit overlap with the defining principles of their new group, participants' responses skewed positive, ranging from "considerably overlap" to "completely overlap."

Empowerment and Future of Engagement After Gezi

Participants discussed the importance of Gezi in creating a general change in the political landscape. Gezi was perceived by participants as creating larger social change. Rather than focusing on the immediate gains of the protest, they described the way Gezi would impact the future.

Discussion

In asking participants about the effectiveness of the protests, their focus was on the change experienced in people's awareness of ongoing struggles and the increased politicization after the protests. They saw the legacy of the protests as the reason it was efficacious.

Empowerment experiences during the protests were in line with expectations of the ESIM. Participants who engaged in conflict with police felt they overcame them in some way, and found this to be an empowering experience. Beyond the understanding of traditional protest was the occupation of the park.

Questions regarding the Gezi Spirit and the principles of the new group were asked to understand whether the overarching identity created during the protests influenced the way the new group was chosen. Participants described the Gezi Spirit similarly across groups.

GENERAL DISCUSSION

Through a mixed method design, I have examined the experiences of protesters during the Gezi Park protests in Istanbul to understand what led the protestors to feel efficacious, empowered and what role those empowerment experiences played in impacting participants' decisions to join political parties or organizations after the protests ended and maintaining participation in collective action through these new groups and identities.

In Study 1, participants who perceived the protests as efficacious also indicated significantly greater identification as a protester. The recognition of both efficacy and the subsequent identification indicates that the identification may have the ability to foster willingness to engage in future protest.

Results from Study 2 indicate that participants overwhelmingly feel that protests were successful despite not achieving many tangible changes. This finding suggests support for the social identity approach to the self and related concepts of collective action, whereby social change occurs not only where social movements have power but where individual members are subjectively empowered through their identification with the movement they are part of (i.e., their identification as a protester).

In line with the ESIM, protesters who experienced conflict with police described this as a new way to understand other protesters present. As described in ESIM, new understandings of the group (protesters at Gezi) formed as individuals began working together in conflict against police. Participation in the daily activities of an occupied park was also described as an important empowerment experience on par with direct conflict with police.

Implications

Since the Arab Spring and then the Occupy Wall Street movement in 2011, more and more attention has been focused on grassroots uprisings occurring globally. As these events continue, questions of how and why they start, and how individuals start to "locate" themselves within those movements becomes increasingly important. Understanding the experiences that create those changes within the individual can lead to a better understanding of how social movements start and continue. Understanding how politicization and organization come about and are sustained will have a profound effect on how states and the public interact, how one may achieve lasting social change based on those interactions.